

Informe

Entitats esportives de Barcelona 2015

www.elpanoramic.org

Amb el suport de:

Autors/es: Montse Fernández i Pau Vidal.

Juny 2016

Continguts

1. El Panoràmic	4
2. Resum executiu	8
3. Les entitats esportives de Barcelona.....	10
4. Esport de competició.....	14
5. Les persones	24
6. Els recursos econòmics	41
7. Espais i equipaments.....	50
8. Reptes de futur.....	59
9. Annexos	66

1. El Panoràmic

El Panoràmic és un projecte que va néixer l'any 2014 amb l'objectiu de ser una eina per a la millora i l'enfortiment del món associatiu. Es tracta d'una recerca impulsada pel Consell d'Associacions de Barcelona –CAB– i fruit de les reflexions recollides en el 2n Congrés de les Associacions de Barcelona que aporta informació sobre l'abast del teixit associatiu i posa de manifest la seva força, disposant de dades sobre la seva situació i evolució.

Després de l'èxit de la primera edició, des de les mateixes entitats de la ciutat es va expressar l'interès per estendre territorialment el Panoràmic a tot Catalunya i també a les diferents formes jurídiques que formen el món no lucratiu. En 2015 s'ha dut a terme l'extensió del Panoràmic sense que això impliqui la pèrdua dels valors que donen sentit a l'estudi com és el treball des de la proximitat i el coneixement mutu. El resultat ha estat una participació de 1.856 entitats no lucratives de tot el territori que permet començar a dibuixar el mapa del món no lucratiu català i que s'anirà completant en les pròximes edicions.

En el cas de les entitats esportives de la ciutat de Barcelona, en la primera edició del Panoràmic, hi va haver la dificultat per atraure a la participació en una recerca transversal com aquesta. Les preguntes en alguns casos no s'adaptaven suficientment a la seva realitat, sobretot pel que fa a la realització d'activitats de competició. Per aquest motiu, en el Panoràmic 2015 s'han cercat sinèrgies amb l'Institut Barcelona Esports -IBE- qui ha col·laborat activament amb l'interès de conèixer la diagnosi actual de les entitats esportives de la ciutat i detectar les seves principals necessitats, en especial les d'aquelles que realitzen competició esportiva. Les entitats esportives han pogut comptar amb un itinerari específic dins el qüestionari. El resultat ha estat la participació de prop de 90 entitats esportives.

Coneixement

La generació de dades contribueix a identificar temes de millora i posar llum sobre les percepcions. El coneixement ajuda a fer-se més forts

Visibilitat

Les xifres de dimensió i la informació sobre les activitats que es realitzen donen visibilitat davant la societat a un sector del que sovint no hi ha dades

Reconeixement

La informació objectiva contribueix al reconeixement social de la feina que es realitza i els valors que es promouen en el camí cap a la transformació social

Incidència política

A partir de preguntes sobre el posicionament del sector es contribueix a la millora de les accions d'incidència política

Dimensió

L'associacionisme forma part de la vida de la ciutat però cal contextualitzar-lo per tal de saber quin lloc ocupa a la societat

El Panoràmic treballa des del valor de sector tot innovant el procés de recerca. Els elements metodològics d'innovació són:

Col·laboració

Les entitats impulsores uneixen representativitat, experiència i capacitat d'execució. En el Panoràmic no hi ha una empresa consultora que fa un encàrrec.

Participació

Hi ha grups de treball per definir necessitats, el qüestionari s'elabora de forma participativa i es treballa en transparència.

Proximitat

El treball de camp s'estructura des d'entitats de l'entorn que es responsabilitzen d'aconseguir les respostes a la seva zona.

Open data

Les dades es comparteixen amb centres d'investigació, entitats de segon nivell, universitats, administracions, etc. perquè facin noves explotacions i reflexions.

Eficiència

Al segle XXI la tecnologia ha canviat la manera de fer investigació social i hem incorporat novetats com els qüestionaris electrònics i un aplicatiu personalitzat. Cada euro és aprofitat al màxim i a més millora l'optimització a cada edició anual.

Adequació

Les organitzacions de la societat civil són diverses en molts aspectes: activitat, forma d'organitzar-se, comunitat, destinataris, etc. El qüestionari compta amb més de 80 itineraris de resposta diferents.

Transversalitat

Des dels seus inicis el Panoràmic ha tingut un plantejament transversal amb la participació d'organitzacions de tots els àmbits, la qual cosa facilita la comparabilitat i el coneixement agregat.

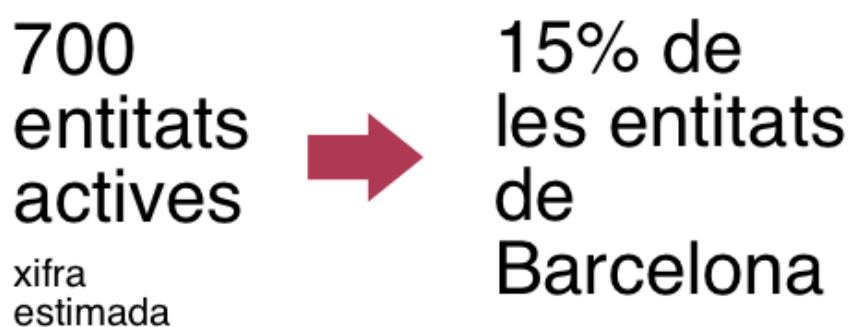
2. Resum executiu

- S'estima que a la ciutat de Barcelona hi ha prop de 700 entitats actives que tenen com a àmbit prioritari d'actuació l'esport. D'aquestes, el 55% realitza competició esportiva.
- L'àmbit esportiu és un sector arrelat al territori amb una llarga trajectòria. El 36% de les entitats esportives van ser constituïdes abans del 1980.
- L'esport de competició es concentra en la modalitat del futbol i el perfil habitual de qui ho practica és la d'un noi menor de 18 anys.
- Les entitats esportives compten amb més persones associades que en el conjunt de l'associacionisme de la ciutat. D'aquestes, prop del 30% no practiquen cap esport.
- La presència de dones i homes en els òrgans de govern és equilibrada en el cas de les assemblees però no en les juntes on els homes representen el 70% dels membres. Pel que fa al càrrec de presidència només el 5% l'ocupen dones.
- El 32% de les entitats va comptar amb uns ingressos inferiors als 15 mil euros en 2014. En paral·lel, el 22% va superar els 100 mil euros en el mateix període.
- El 65% de les fonts de finançament són pròpies, el 33% provenen de fonts públiques i el 2% són privades.
- El 57% de les entitats afirmar estar satisfeta amb els espais, equipaments i instal·lacions que utilitza o dels quals disposa. Amb tot, la prioritat en el dia a dia de les entitats és la disponibilitat d'espais i locals.
- Els reptes del món no lucratiu expressats per les entitats estan relacionats amb el treball en xarxa, l'ampliació de la base social i la millora de les accions d'incidència política.

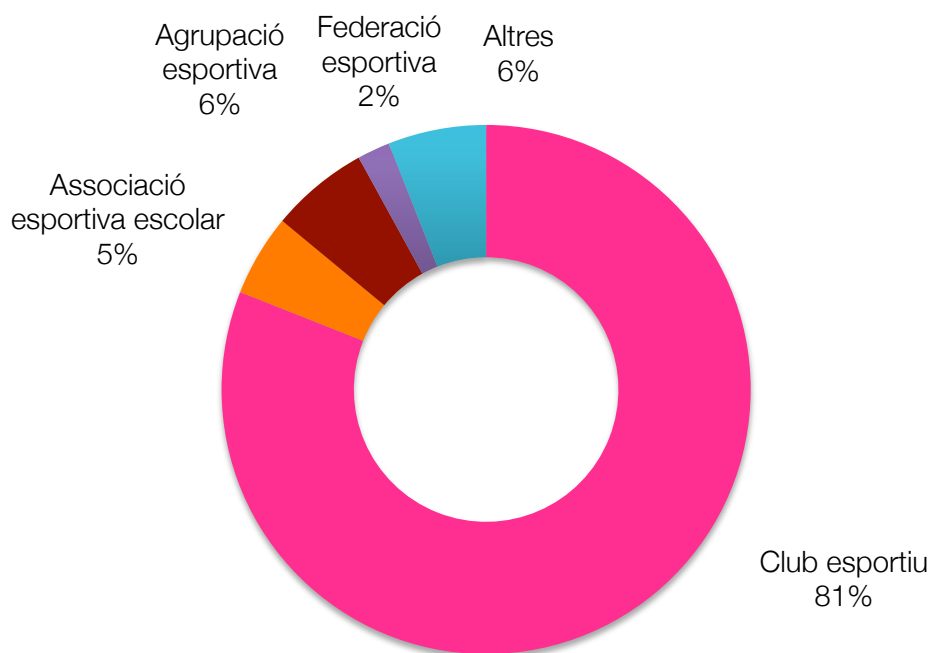
3. Les entitats esportives de Barcelona

S'estima que el 15% de les associacions de Barcelona tenen l'esport com a àmbit prioritari d'actuació. Aquest percentatge es tradueix en prop de 700 organitzacions, de les quals el 81% són clubs esportius, el 6% agrupacions esportives, el 5% associacions esportives escolars i el 2% federacions. A més, el 6% corresponen amb altres tipologies com són les fundacions.

Gràfic 1: Estimació del total d'entitats esportives en la ciutat de Barcelona al 2014

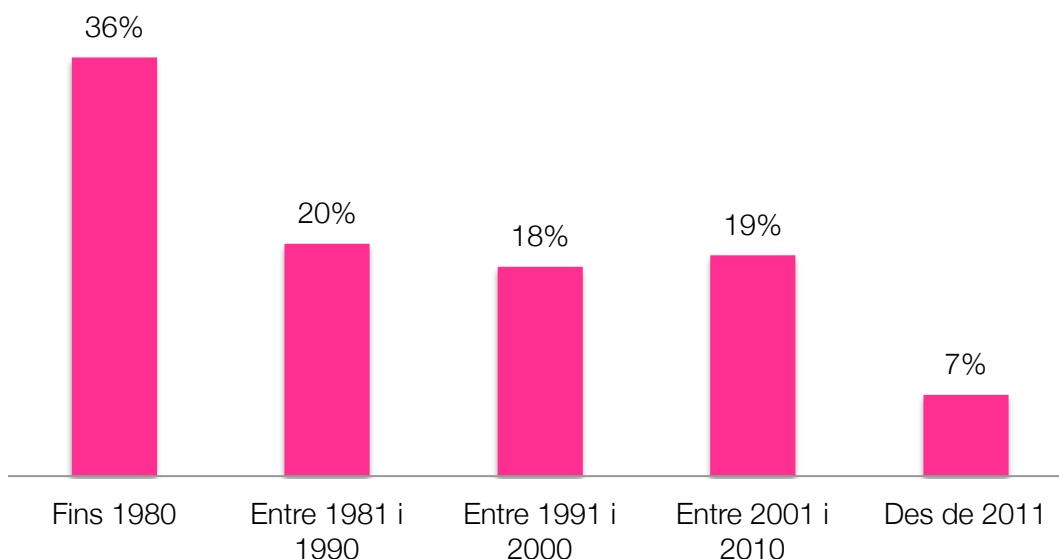

Gràfic 2: Àmbit prioritari d'actuació de les entitats esportives

El moviment no lucratiu de l'àmbit de l'esport va desenvolupar-se al nostre territori a principis del passat segle XX. Aquest fet es posa de manifest en la visualització dels anys de constitució de les entitats, on el 36% vas ser creades abans de 1981. Es tracta d'un element comú amb altres tipus d'entitats com són els ateneus i les entitats corals, però diferenciat del conjunt de l'associacionisme de la ciutat, donat que en conjunt les entitats creades abans de 1981 no superen el 24%. Per contra, en el cas de les entitats creades en el segle XXI la xifra del món esportiu, que és del 26%, es troba força per sota de la global que se situa al voltant del 40%.

Gràfic 3: Any de constitució

Del conjunt d'entitats esportives de la ciutat de Barcelona participants en el Panoràmic el 55% realitza esport de competició. La competició esportiva compta amb algunes especificitats que fan necessari l'aprofundiment en la qüestió.

Gràfic 4: Organitzacions esportives que realitzen esport de competició

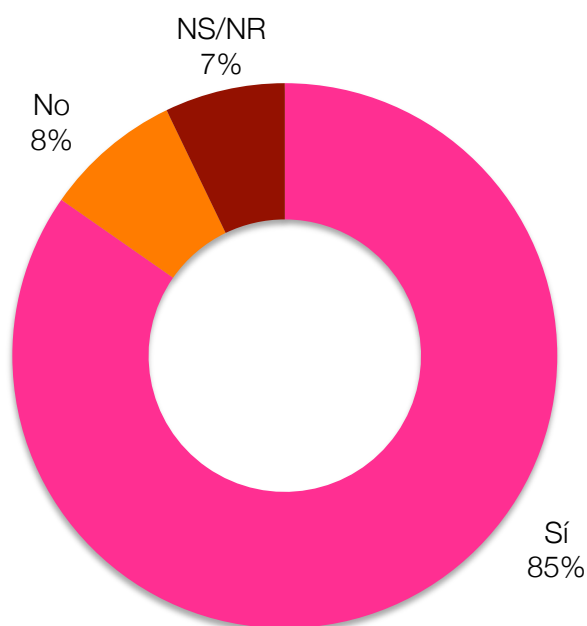

4. Esport de competició

L'activitat esportiva sovint va associada a la participació en lligues, torneigs i d'altres tipus competició que poden esdevenir espais de trobada associativa. Són llocs on potenciar els valors vinculats a l'esport com el treball en equip, la tolerància i la superació. Els resultats recollits en el capítol corresponen a les entitats que realitzen esport de competició, que en conjunt representen el 55% del total de respostes.

Un primer element analitzat té a veure amb l'homologació de les entitats. L'Institut Barcelona Esports compta amb un procés d'homologació per a organitzacions com a prestadores d'activitats físiques i esportives adreçades a infants i joves de Barcelona que s'inclouen en el Pla d'Esport en Edat Escolar de Barcelona. Els resultats mostren que el 85% de les entitats participants estan homologades.

Gràfic 5: La vostra entitat està homologada per l'Institut Barcelona Esports -IBE-?

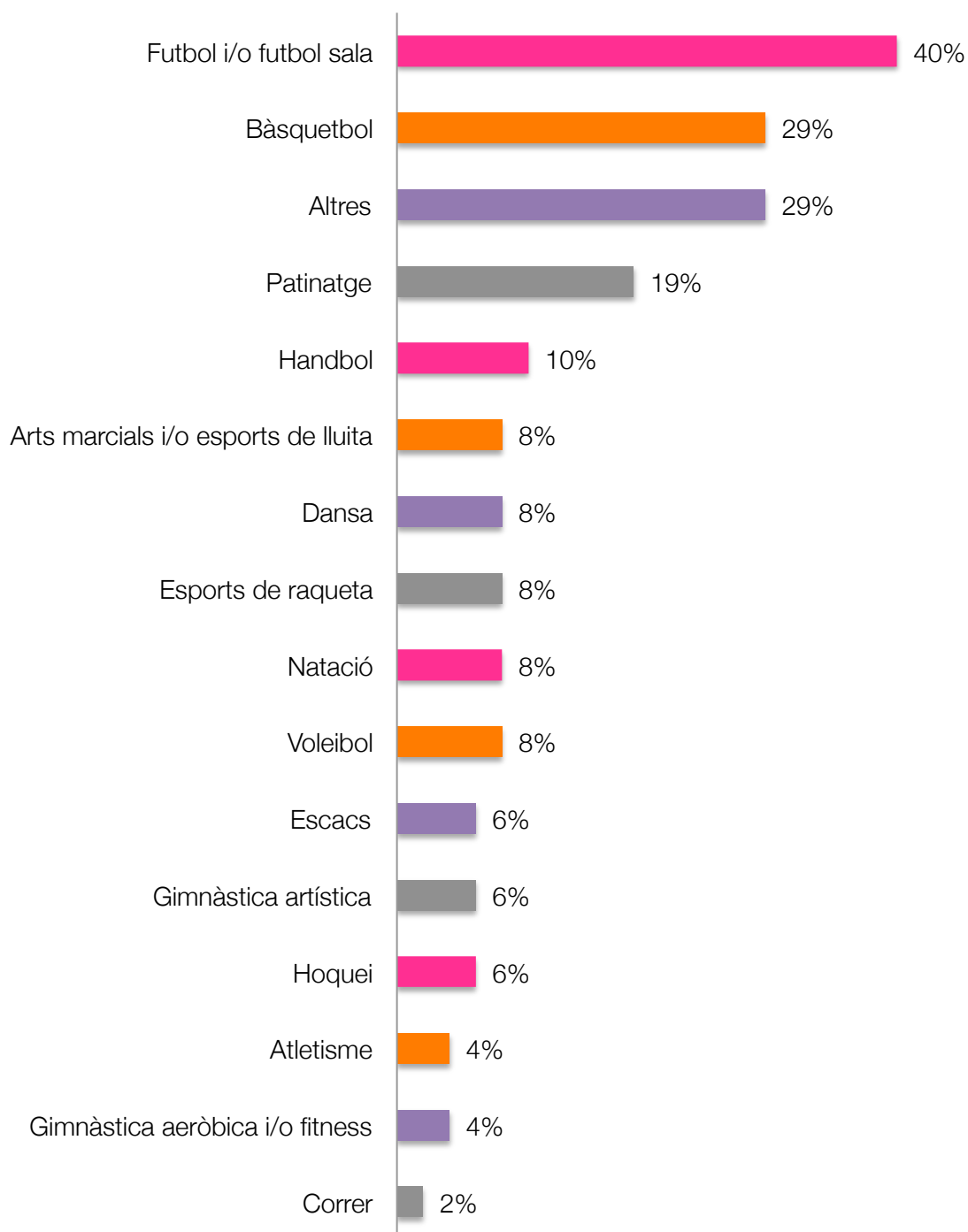

La homologació és un reconeixement qualitatiu de les entitats per activitats esportives i per a la participació en la gestió dels ajuts destinats a la pràctica de l'esport fora de l'horari escolar per a infants i joves entre 3 i 25 anys

D'entre les diverses disciplines esportives, les entitats participants en el Panoràmic, realitzen de forma predominant competició en futbol i/o futbol sala

(40% de les respostes), seguit del bàsquet (29%). Hi ha entitats esportives que realitzen competició en més d'una disciplina i per tant, a l'hora de visualitzar el gràfic de freqüències, aquest suma més de 100. En alguns casos les entitats han expressat altres modalitats no contemplades inicialment i que s'inclouen conjuntament en l'opció 'Altres'. Es tracta de modalitats esportives com les bitlles catalanes, el rugbi i el futbol americà.

Gràfic 6: Modalitats esportives més freqüents (multi-resposta)

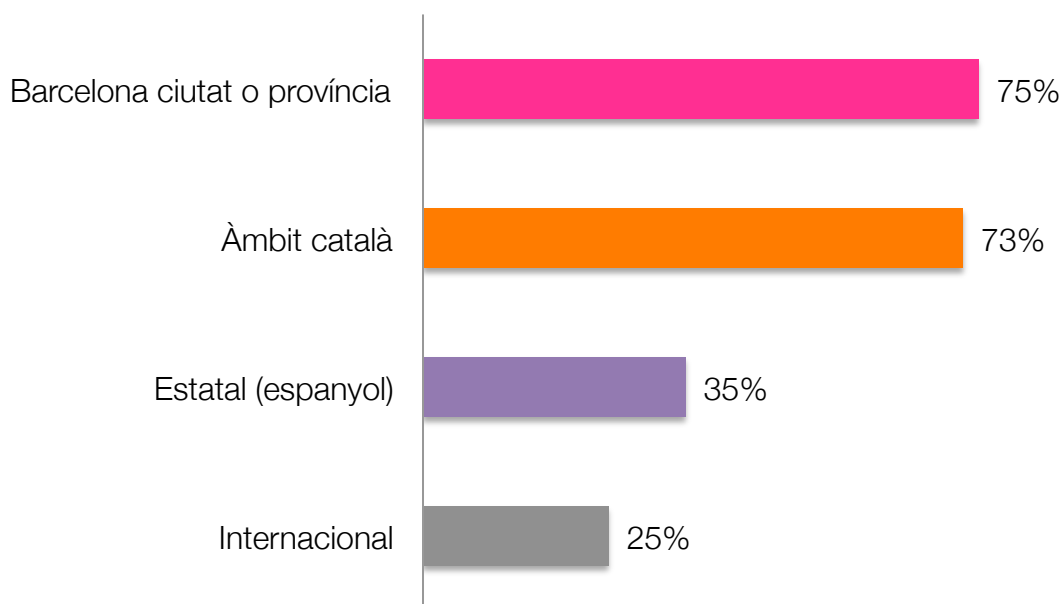

Núvol 1: Altres modalitats (la mida de cada esport correspon amb la freqüència)

Tir amb arc Halterofília
 Salvament i Socorrisme
 Motricitat i Iniciació esportiva
 Fútbol americà
 Hip hop Rugby
 Trampolí
 Excursionisme Billar

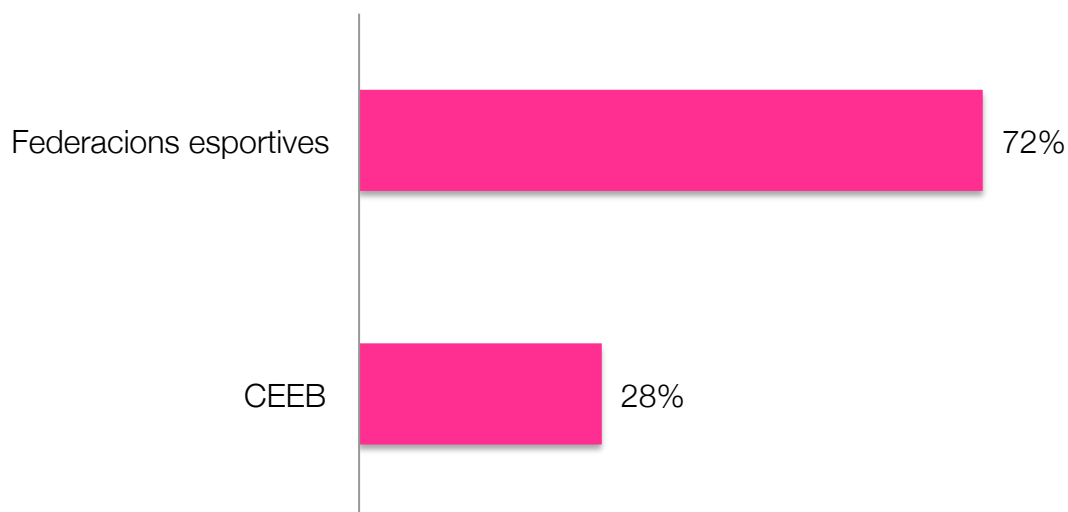
Pel que fa l'àmbit territorial de les competicions, 3 de cada 4 entitats realitza activitat en l'entorn de Barcelona, ciutat o província. El 73% realitza esport de competició en l'àmbit català. L'activitat en àmbits superiors com és l'estatal i l'internacional es redueix a un 35% i un 25% respectivament.

Gràfic 7: Quin/s àmbit/s territorial/s competeixen els vostres esportistes (individuals o per equips) Internacional? (multi-resposta)

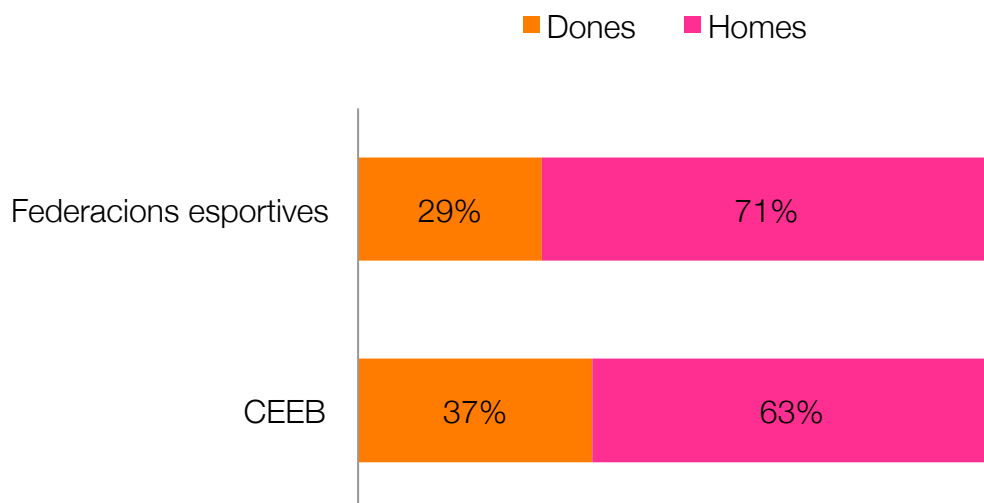
La competició esportiva es pot realitzar a través de federacions esportives o del Consell Escolar de l'Esport de Barcelona –CEEb-. Els resultats de Panoràmic mostren que el 72% de participants en competició ho fan a través de les federacions esportives.

Gràfic 8: Percentatge de participants segons tipus de competició

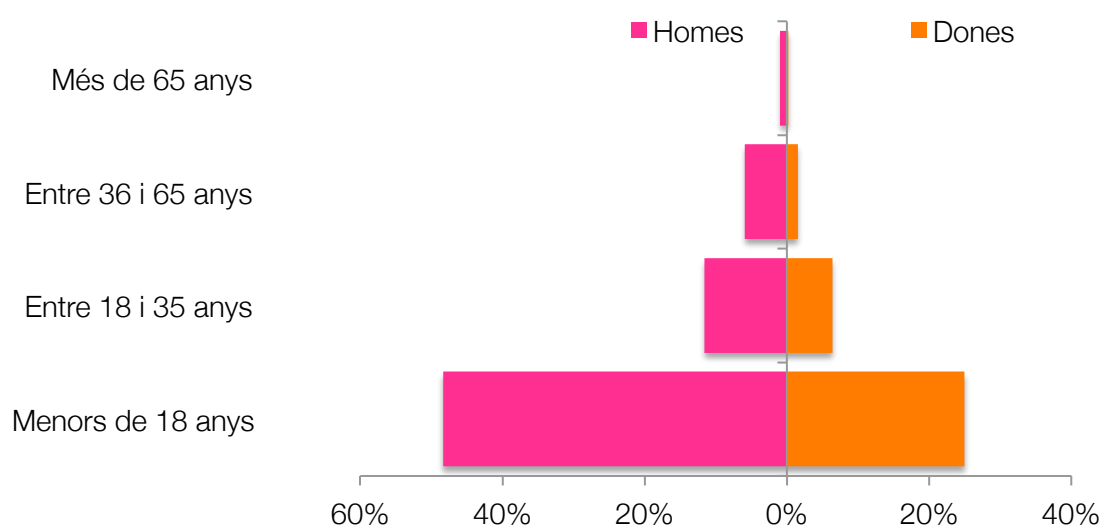
La participació de dones i homes en competició esportiva no sembla equilibrada segons els resultats de l'enquesta. En el cas del CEEb la presència de dones és del 37%. Aquesta xifra es redueix en 8 punt per al cas de les federacions esportives.

Gràfic 9:

De fet, els equips de competició estan formats en la seva majoria per nois menors de 18 anys, els quals suposen pràcticament la meitat de les persones que realitzen competició. En el cas de les dones, aquestes representen 1 de cada 3 persones que realitzen competició. Tant per homes com per dones, segons s'augmenta en les franges d'edat la participació es redueix.

Gràfic 10: Piràmide de participants en competició esportiva

La pràctica de l'esport, donats els seus efectes positius, cada cop més es promociona en totes les etapes de la vida. Els equips formats per veterans/es són cada cop més freqüents i de fet, gairebé la meitat de les entitats que fan competició esportiva afirmen comptar amb una secció d'aquest tipus.

"No separem els esportistes per edat, juguem tots junts"

Extret de les preguntes obertes

"(Tenim) categories Veterans (50 a 64) i Súper-veterans (més de 65)"

Extret de les preguntes obertes

"Tenim atletes veterans federats al club, i la secció de veterans està en procés"

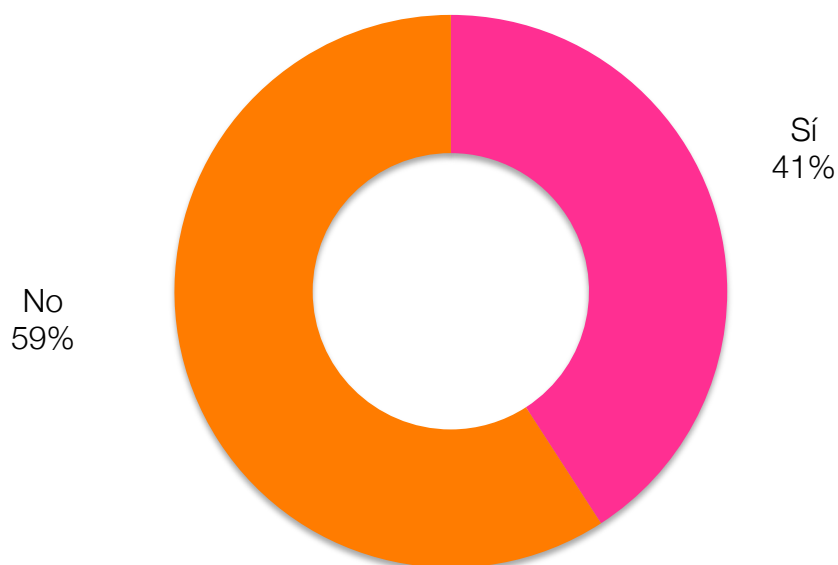
Extret de les preguntes obertes

Gràfic 11: La vostra entitat disposa de seccions d'esportistes veterans?

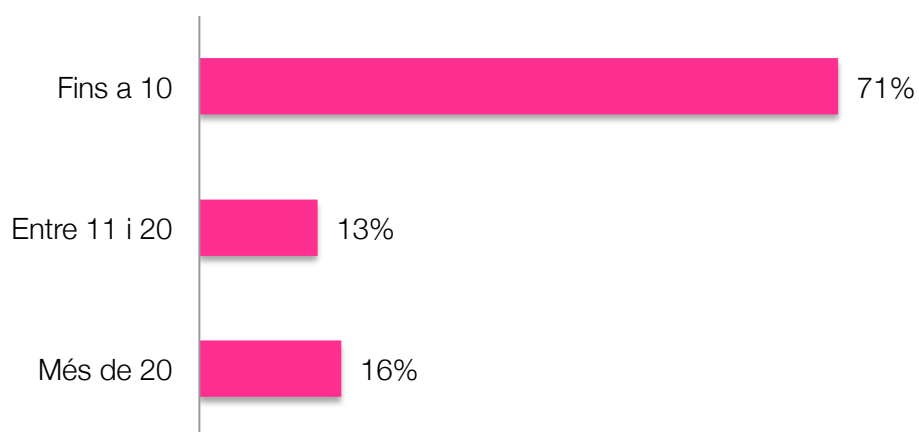
El 41% de les entitats que realitzen competició esportiva compten en els seus equips amb persones practicants que tenen alguna discapacitat. Entre aquestes el 64% són homes i el 36% són dones. Sembla així que la participació de dones i homes amb discapacitat es troba alineada amb les dades del conjunt.

Gràfic 12: Percentatge d'entitats que compten a persones practicants amb discapacitat

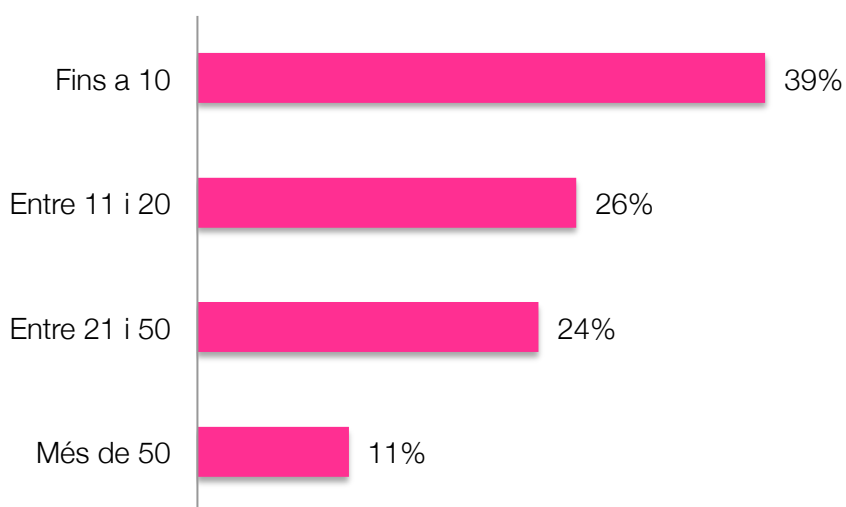
Les persones que realitzen competició poden comptar amb beques dels serveis socials així com d'altres agents públics o privats per a la realització de l'esport. El resultats de Panoràmic mostren que 2 de cada 10 entitats esportives compten amb persones becades. Entre aquestes, de forma general, el nombre no supera les 10 persones (71% dels casos).

Gràfic 13: Entitats segons nombre de practicants amb beca

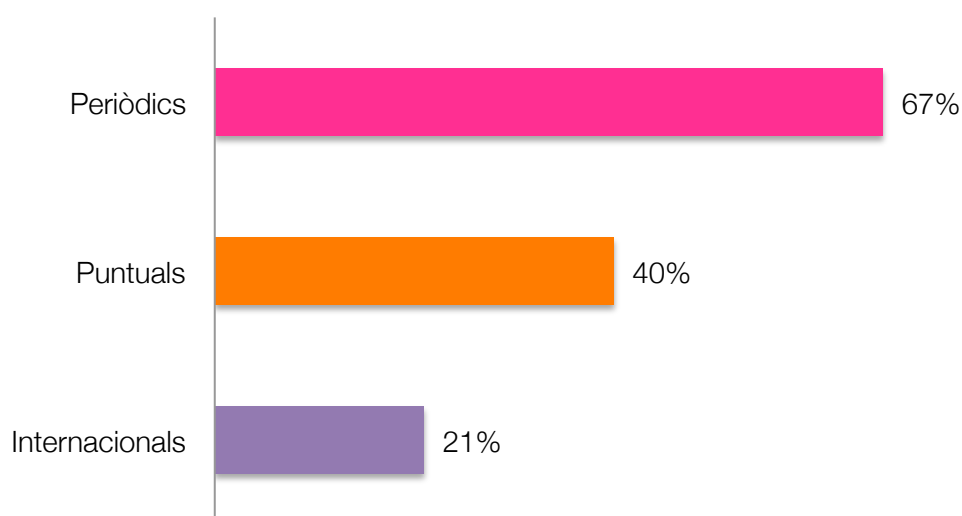
Pel que fa a l'equip tècnic de competició, s'observa que pràcticament 4 de cada 10 entitats compta entre 1 i 10 persones. El 26% amb entre 11 i 20 persones d'equip tècnic i el 24% amb entre 21 i 50. Les entitats amb més de 50 persones representen l'11% del total.

Gràfic 14: Entitats segons nombre de persones que formen els equips tècnics de competició

Les entitats esportives organitzen elles mateixes esdeveniments esportius per a la competició, tant de forma individual com en col·laboració amb altres clubs. En el Panoràmic s'ha preguntat per l'organització d'aquest tipus d'esdeveniments i els resultats mostren que el 67% de les entitats organitzen activitats de forma periòdica, ja sigui de forma anual, bianual, etc. El 40% ha organitzat activitats amb caràcter puntual almenys una vegada en els darrers 5 anys. I el 21% ha organitzat com a mínim un esdeveniment internacional en els darrers 10 anys.

Gràfic 15: Entitats esportives que realitzen esdeveniments de competició en el territori amb caràcter periòdic i puntual, i esdeveniments internacionals.

*(Esdeveniments periòdics):
"Cada any participem a les festes de maig del Poblenou, participant en la gimcana esportiva i amb una parada del nostre club a la Rambla del Poblenou"*

Extret de les preguntes obertes

*(Esdeveniments puntuals):
"Trobades amb escoles, conferències, partits amistosos, invitacions, demostracions"*

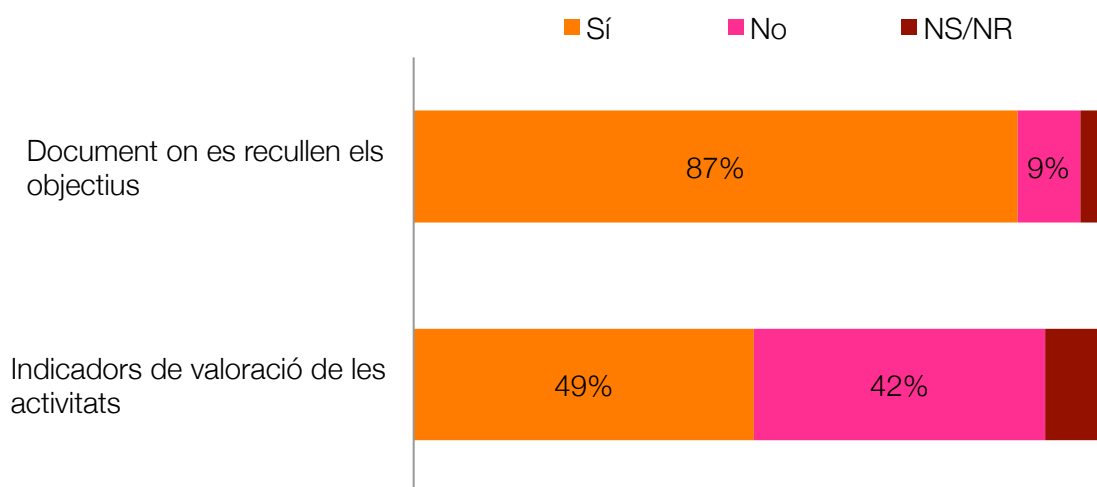
Extret de les preguntes obertes

(Esdeveniments internacionals): "Promoció esportiva a Xina"

Extret de les preguntes obertes

Per tal d'organitzar i estructurar l'activitat esportiva i de competició, les entitats es marquen objectius a assolir i fan servir indicadors per a avaluar les activitats que es realitzen. Els resultats del Panoràmic indiquen que el 87% hi compta amb un document on es recullen els objectius. La xifra es redueix al 49% quan es tracta d'indicadors de valoració de les activitats.

Gràfic 16: La vostra entitat compta amb un document on es recullen els objectius de l'organització? I amb indicadors de valoració de les activitats?

5. Les persones

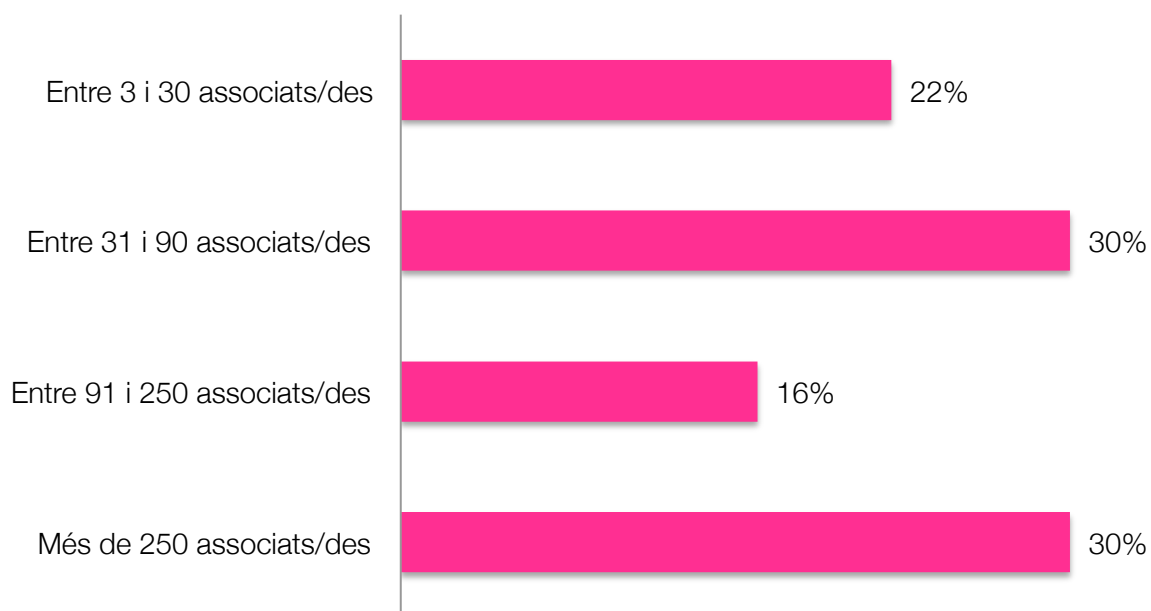
5.1. Persones associades

Les entitats esportives poden comptar amb persones sòcies practicants i no practicants, voluntàries, col·laboradores, destinatàries de les activitats, etc. En conjunt, tots aquests grups es poden definir com la base social, és a dir els col·lectius involucrats.

El Panoràmic aporta informació sobre aquests col·lectius i una de les primeres dades que s'analitzen són les persones associades. Per tal d'estructurar la informació, les organitzacions s'han dividit en quatre grups en funció del nombre de persones que hi participen –grups que s'han establert aproximadament a partir dels quartils- i que permeten comparar les dades amb el conjunt de les associacions de la ciutat.

El 22% de les associacions i clubs esportius compten amb entre 3 i 30 persones associades, el 30% amb entre 31 i 90, el 16% amb entre 91 i 250. El grup de més de 250 persones associades està format pel 30% de les entitats.

Gràfic 17: Associacions i clubs esportius segons el nombre de persones associades –en trams-

Aquestes dades dibuixen una participació diferenciada d'altres àmbits d'actuació. S'observa que en el cas esportiu predominen els grups d'entre 31 i

90 i el de més de 250 persones. En les dades de conjunt de l'associacionisme de la ciutat el grup més nombrós és el d'entre 3 i 30 persones associades i en conjunt els quatre segments mostren una major homogeneïtat.

Taula 1: Comparativa del nombre de persones sòcies en associacions i clubs esportius i en el conjunt de les associacions de la ciutat de Barcelona

	Associacions i clubs esportius	Conjunt d'associacions de la ciutat
Entre 3 i 30 associats/des	22%	28%
Entre 31 i 90 associats/des	30%	25%
Entre 91 i 250 associats/des	16%	23%
Més de 250 associats/des	30%	22%
Total	100%	100%

Per tal de poder analitzar com s'impliquen les persones associades en el dia a dia s'han establert tres nivells de participació, A, B i C, on A fa referència al grau més gran d'implicació i el C al menor. Els nivells contemplen la participació en les activitats i assemblees, l'assumpció de responsabilitats, etc. Els resultats mostren que 43% s'implica amb el nivell més alt possible, mentre que el 29% ho fa a un nivell intermedi i 28% amb un nivell baix.

Nivell A

Assistència a les assemblees, participació continuada en les activitats, col·laboració en l'organització d'aquestes i assumpció de responsabilitats en l'associació i, si és el cas, pagament de quota d'associat/da

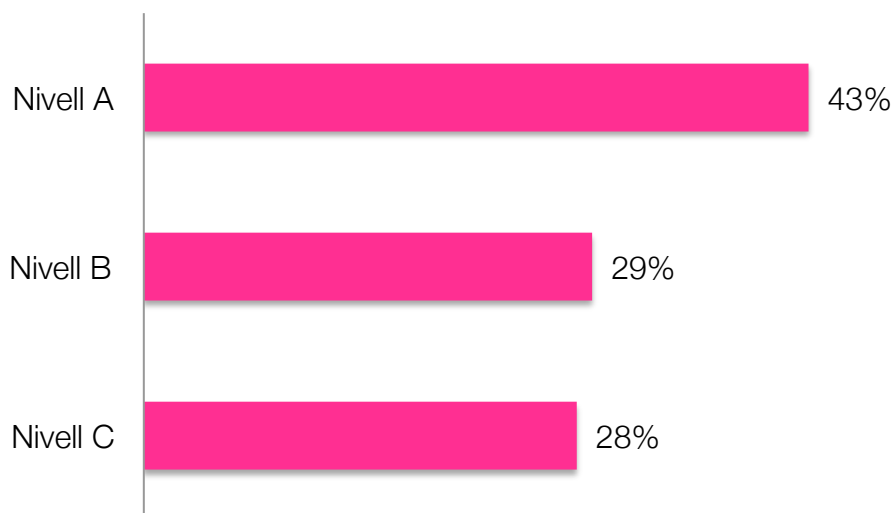
Nivell B

Assistència a les assemblees, participació puntual en les activitats organitzades per l'associació i, si és el cas, pagament de la quota d'associat/da

Nivell C

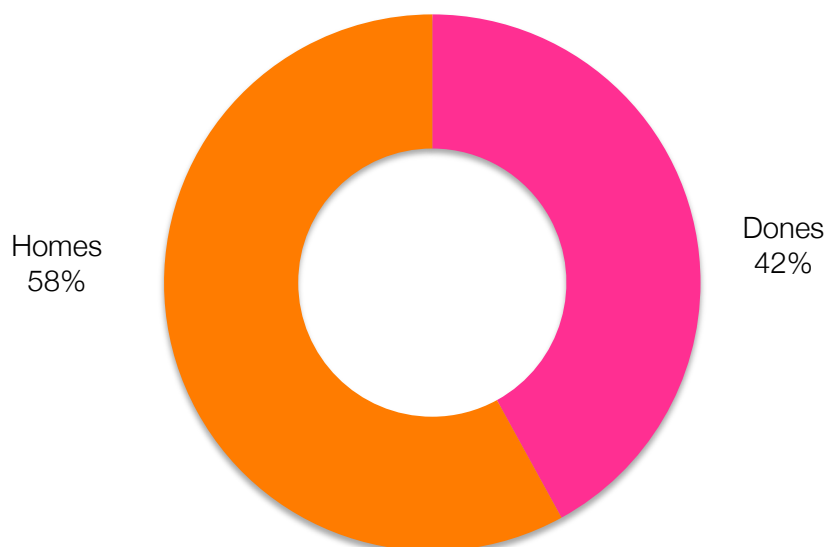
Participació puntual en les activitats de l'associació i, si és el cas, pagament de la quota d'associat/da

Gràfic 18: Persones associades segons el nivell d'implicació

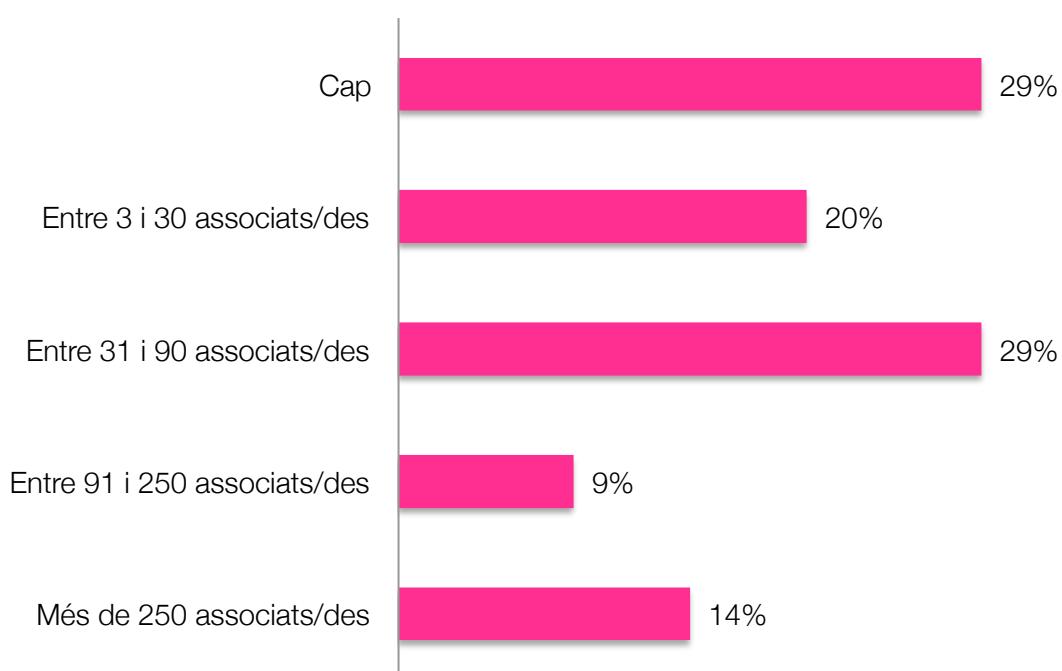
La participació de dones i homes com a persones associades en les entitats esportives es troba dins d'una forquilla d'entre el 40%-60%. En concret els resultats del Panoràmic se situen en el 58% d'homes i el 42% de dones. Amb això es pot parlar d'una tendència a l'equilibri encara que la presència d'homes és més alta que en el conjunt de l'associacionisme de la ciutat.

Gràfic 19: Proporció de dones associades i homes associats

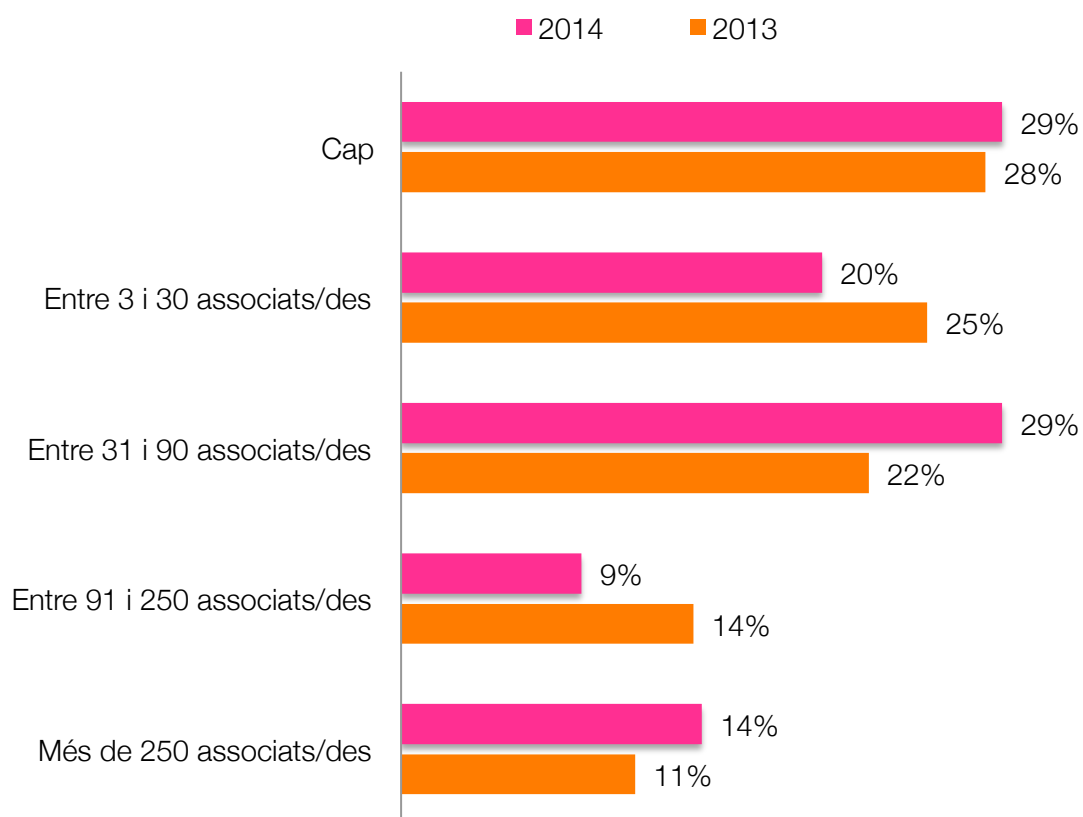
En les entitats que realitzen competició esportiva s'han analitzat el nombre de persones sòcies no practicants, tot obtenint dades per als anys 2013 i 2014. Un primer element a considerar és que hi ha entitats esportives que no compten amb persones sòcies que no siguin practicants de les disciplines esportives que es realitzen. A més, s'observa que el gruix de persones en aquest cas es concentra en els trams inferiors.

Gràfic 20: Entitats que realitzen competició segons el nombre de persones sòcies no practicants en 2014

En l'any 2013 el nombre d'entitats disminuïa segons augmentaven les persones associades no practicants. En 2014, el tram d'entre 31 i 90 persones creix un 7% i sembla produir un canvi en la tendència. S'hauran d'analitzar en les pròximes edicions del Panoràmic les dades d'evolució a fi de confirmar-ho.

Gràfic 21: Comparació d'entitats que realitzen competició segons el nombre de persones sòcies no practicants en 2013 i 2014

“La majoria dels nostres associats estan relacionats directament amb l'activitat. O són pròpiament practicants o bé son familiars d'aquests”

Extret de les preguntes obertes

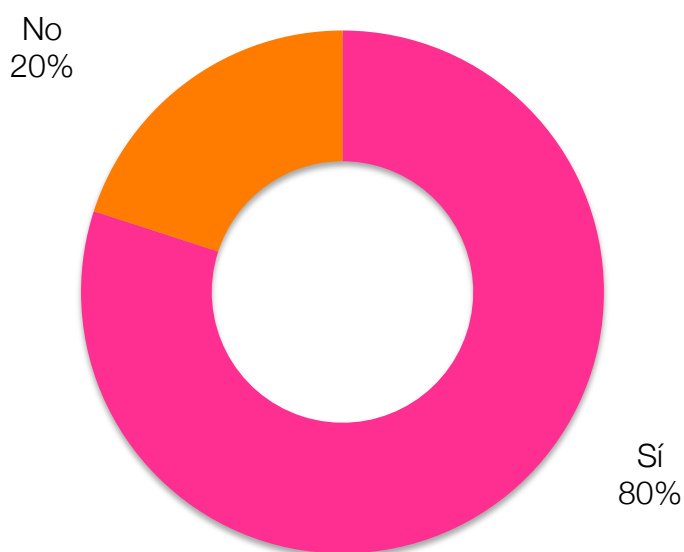
5.2. Persones voluntàries

El 80% de les entitats esportives compten amb persones voluntàries en els seus equips. Segons els resultats del Panoràmic, aquest percentatge és un 10% més alt que en el conjunt de l'associacionisme de la ciutat.

Cada cop més, sembla que el concepte de voluntariat s'inclou en una visió amplia de la participació, que pot ser puntual o prolongada en el temps, realitzada per les persones sòcies o per altres persones vinculades amb les organitzacions. En definitiva, es tracta d'un reflex de la riquesa i diversitat de la vida associativa. El nou marc normatiu també considera el voluntariat en un sentit ampli i com una part essencial de l'activitat associativa.

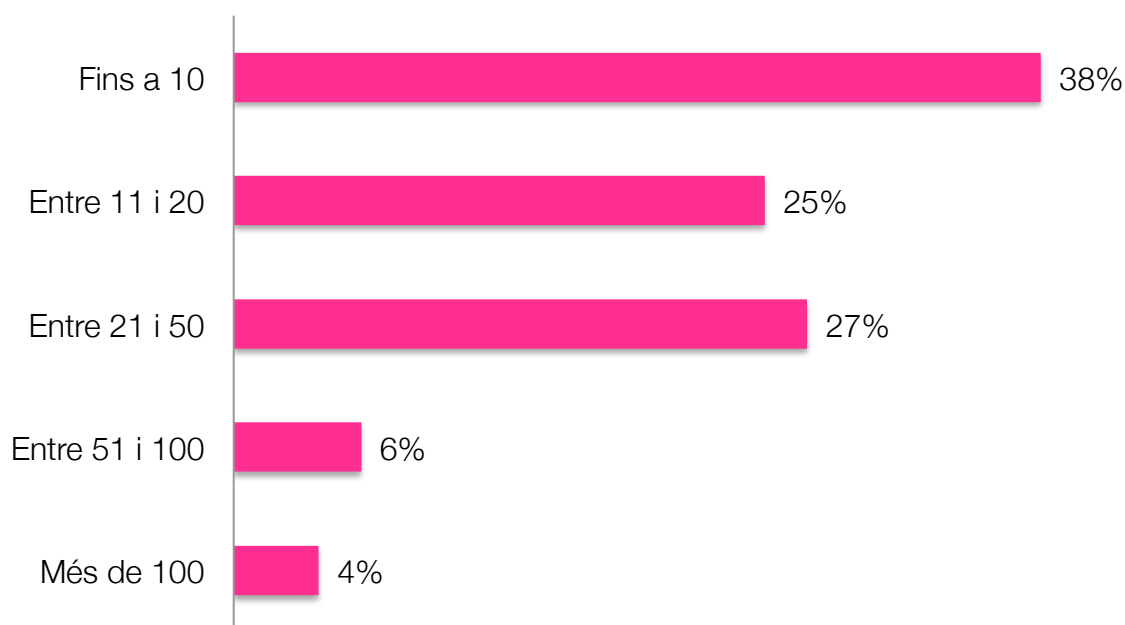
En 2015 el Parlament de Catalunya va aprovar la Llei de Voluntariat per tal de regular i protegir l'activitat voluntària i l'associacionisme. En el seu preàmbul assenyala que *“en la societat actual, fruit de l'herència històrica i social, hi conviuen d'una manera simultània amb l'associacionisme i el voluntariat diversos tipus d'accions de participació i col·laboració ciutadanes, desenvolupades totes des de la gratuïtat i la solidaritat”*

Gràfic 22: Entitats esportives amb persones voluntàries

Les organitzacions esportives es poden segmentar en funció del nombre de persones voluntàries que hi participen. Les dades del Panoràmic indiquen que el 38% de les entitats compten amb fins a 10 persones voluntàries en els seus equips. El 25% compta amb entre 11 i 20 i el 27% amb entre 21 i 50 persones. A partir de les 50 persones voluntàries, com sembla lògic, el nombre d'entitats disminueix exponencialment.

Gràfic 23: Entitats esportives segons el nombre de persones voluntàries

“Al nostre Club tots som voluntaris”

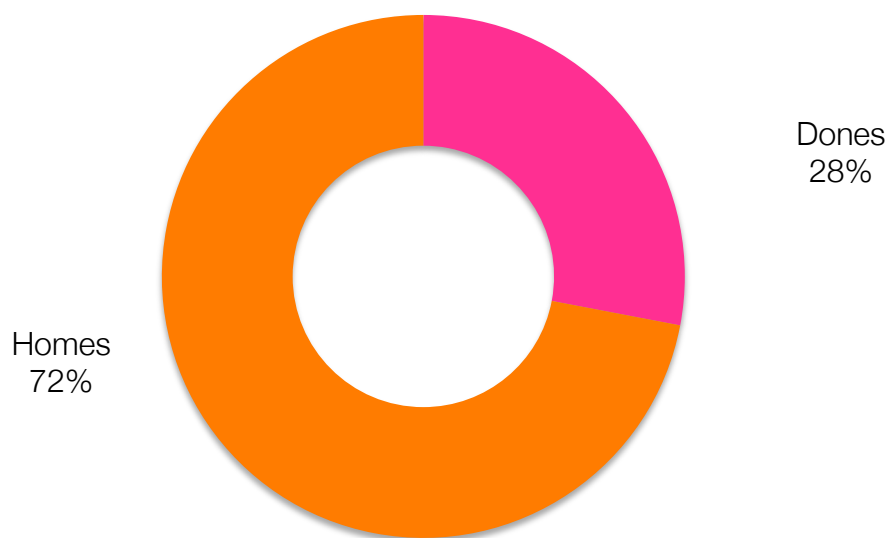
Extret de les preguntes obertes

“Segons l’activitat a dur a terme el número de voluntaris s’incrementa molt”

Extret de les preguntes obertes

Pel que fa a la participació de dones i homes en els equips voluntaris, les dades del Panoràmic mostren com la participació masculina predomina amb el 72% del total. En aquest cas doncs, se surt de la forquilla 40%-60% que es pot considerar d’equilibri. Es tracta d’una proporció d’homes que es troba per sobre del conjunt de l’associacionisme de la ciutat.

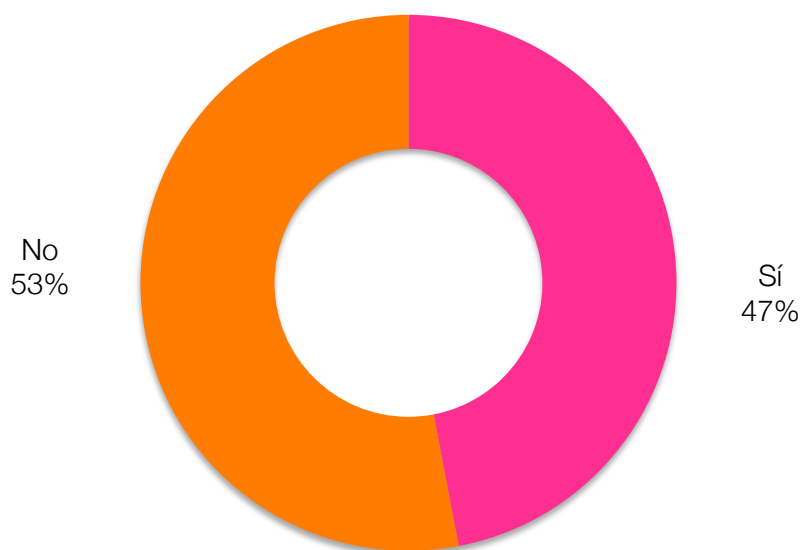
Gràfic 24: Proporció de dones voluntàries i homes voluntaris

5.3. Persones contractades i col·laboradores

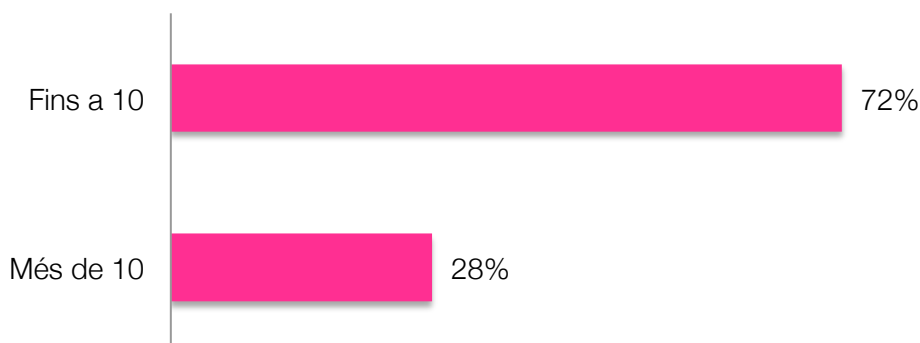
Pràcticament la meitat de les entitats compta en els seus equips amb persones que perceben una remuneració econòmica. Encara que en molts casos sigui de petita dimensió, les xifres posen de manifest l'existència de certes estructures en les organitzacions esportives de la ciutat. La variable que sembla determinar el nombre de persones remunerades són els ingressos econòmics.

Gràfic 25: Entitats esportives amb persones remunerades amb persones remunerades

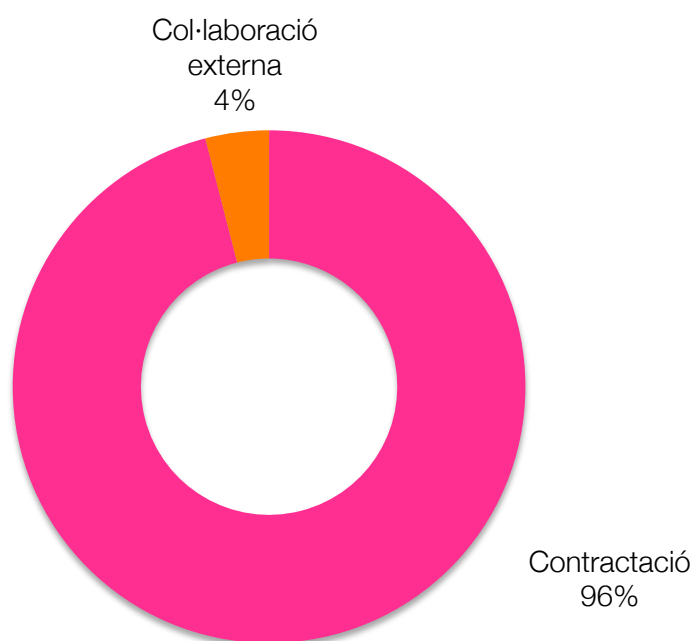
El 72% de les organitzacions esportives participants en el Panoràmic compten amb entre 1 i 10 persones remunerades. De fet, la contractació d'una única persona és la situació més freqüent -36%- del total. D'altra banda, el 28% de les entitats participants en l'estudi compten amb equips que superen les 10 persones remunerades

Gràfic 26:

Enguany s'ha aprofundit en el tipus de relació establerta –amb nòmina o col·laboració autònoma- i els tipus d'activitats que es realitzen. Els resultats apunten que el 88% compta amb un contracte de treball i el 12% desenvolupa l'activitat laboral com a col·laborador/a autònom.

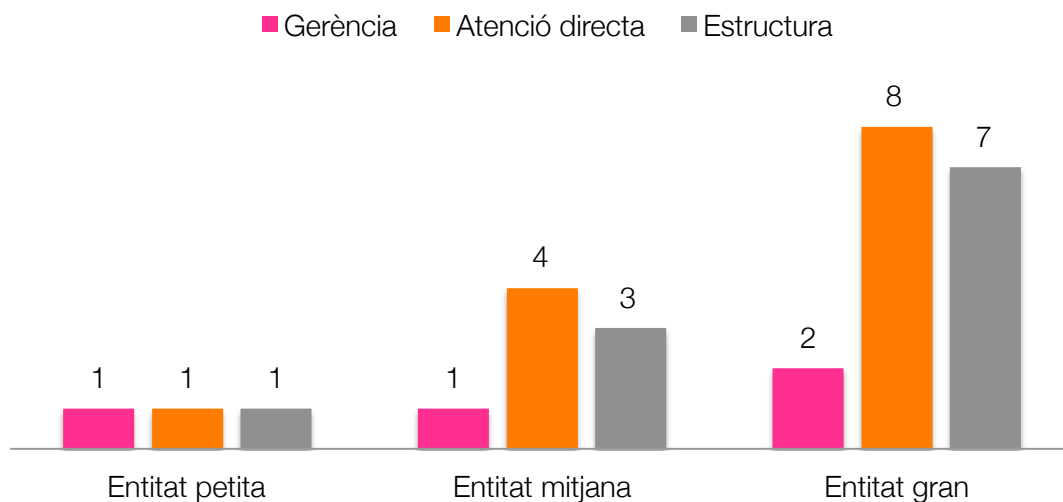
Gràfic 27: Tipus de relació establerta

En el món no lucratiu es consideren habitualment tres tipus de funcions dins les organitzacions. Aquelles associades a la gerència, direcció i coordinació, les d'atenció directa, és a dir, a les activitats, i les d'estructura. Per tal de conèixer com es distribueixen aquests tres grups, s'han analitzats les entitats segons la seva grandària i la informació s'ha organitzat d'acord amb 3 subgrups –corresponents als quartils- que s'han anomenat associació petita, mitjana i gran.

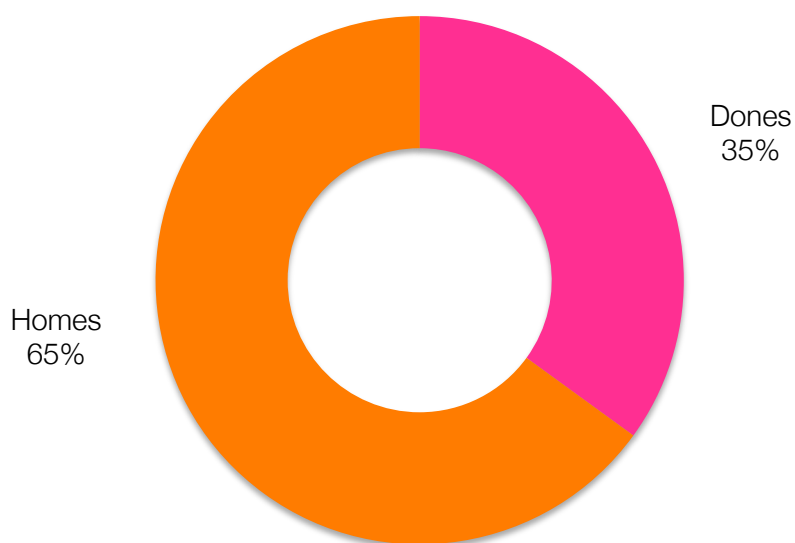
Els resultats assenyalen que la contractació es concentra en les funcions d'atenció directa i, en segon terme, en estructura. Els tècnics i tècniques d'estructura realitzen les accions que no estan directament vinculades a l'activitat però que són necessàries –com ara les tasques administratives i de comunicació-. Pel que fa als càrrecs de gerència –direcció i/o coordinació- aquests són generalment assumits per una o dues persones.

Gràfic 28: Nombre de persones remunerades segons el tipus d'activitat que realitzen

Pel que fa a la presència de dones i homes en els equips remunerats, s'observa que la proporció es troba alineada amb els equips voluntaris, tot i que la presència de dones en aquest cas és una mica més elevada. Les dones representen el 35% del total i els homes el 65%.

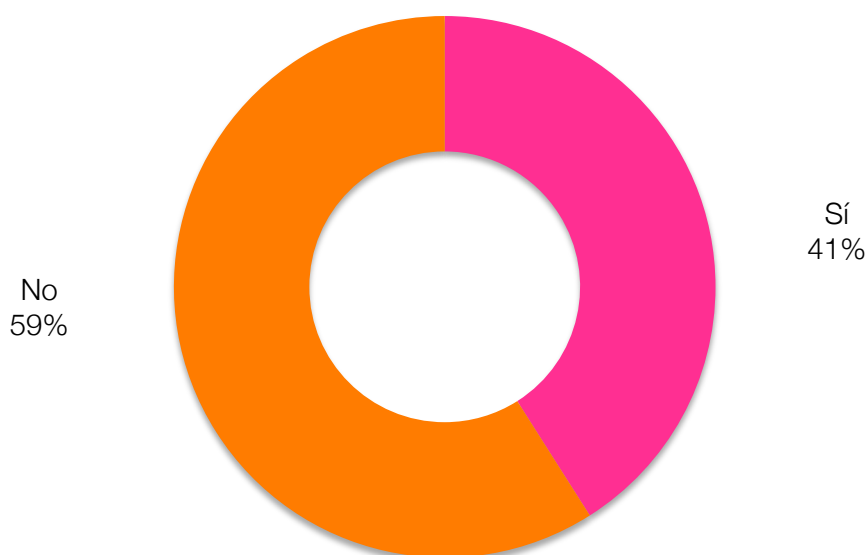
Gràfic 29: Proporció de dones amb remuneració i homes amb remuneració

5.4. Persones destinatàries

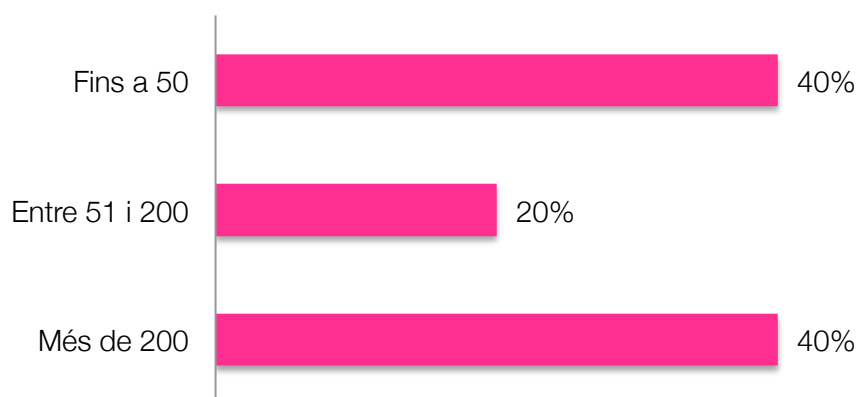
El 41% de les entitats esportives de Barcelona compten amb persones destinatàries de les seves activitats. Es consideren persones destinatàries aquelles a qui s'adreça l'activitat principal però que no són sòcies de l'entitat. Es tracta d'un concepte que pot portar a diverses interpretacions i que caldrà analitzar en futures edicions del Panoràmic per tal de garantir uns resultats consistents. A tall d'exemple, en una activitat realitzada en l'espai públic es pot considerar com a persona destinatària a totes aquelles vianants que durant una estona presencien l'activitat. O pel contrari, fer referència als beneficiaris directes de les activitats.

Gràfic 30: Entitats esportives que compten amb persones destinatàries

Del total d'entitats que comptem amb persones destinatàries, 2 de cada 5 apleguen fins a 50 persones destinatàries, que és la mateixa proporció d'aquelles que superen les 200 persones. D'altra banda, 1 de cada 5 hi compta amb entre 50 i 200 persones destinatàries de les seves activitats.

Gràfic 31: Entitats segons nombre de persones destinatàries

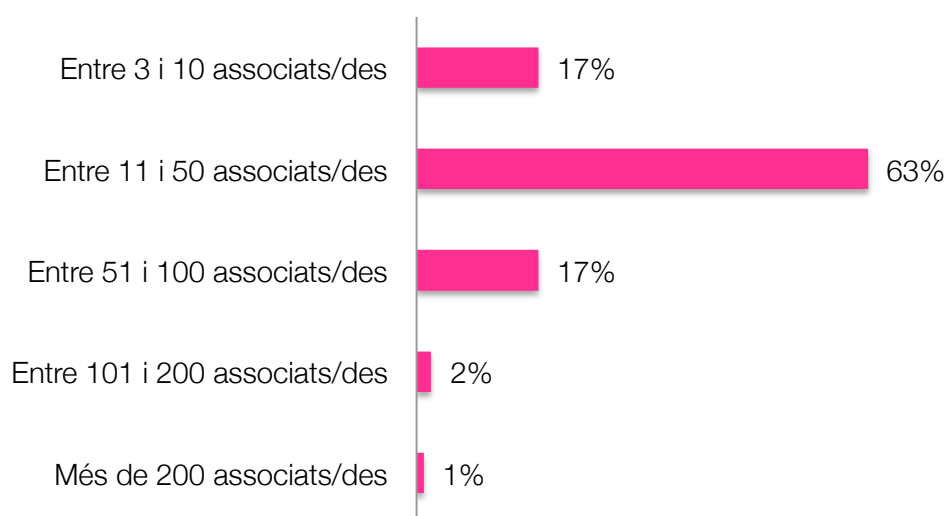
“A vegades s’hauria d’implicar a les persones que reben les ajudes o serveis. Per exemple: en El Cros (fem el Cros Solidari on es recapten aliments) no van participar cap de les persones que havien de rebre els aliments, tot i viure a Barcelona”

Extret de les preguntes obertes

5.5. L'assemblea i la junta directiva

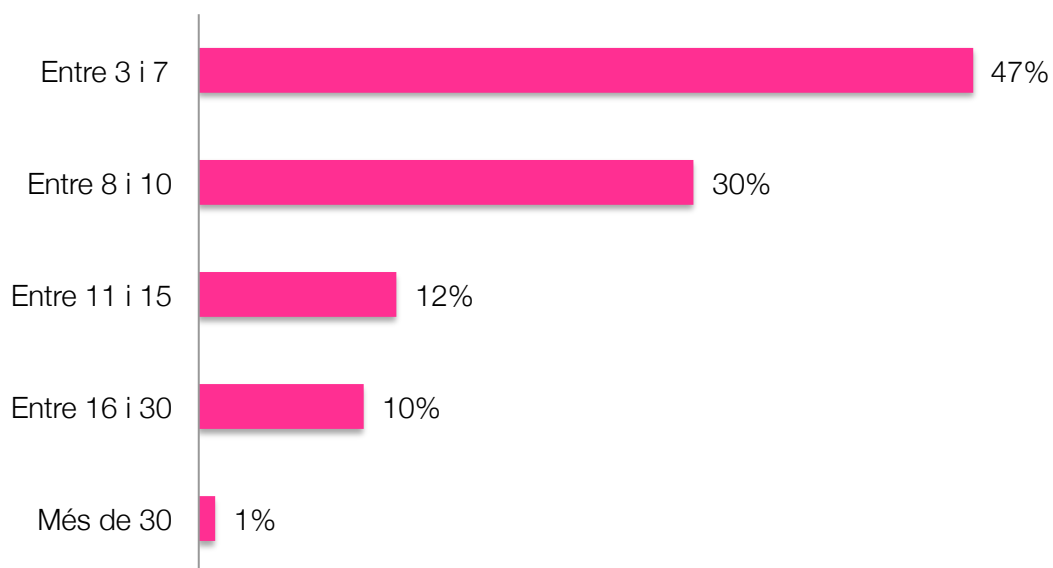
Les associacions compten amb dos òrgans per a la presa de decisions, l'assemblea és el màxim òrgan sobirà, la qual pot delegar en la junta directiva. Pel que fa la participació en l'assemblea, en 6 de cada 10 hi participen entre 11 i 50 associats/des. En el 17% de les entitats la participació és d'entre 3 i 10 persones i en el 20% restant se supera les 50 persones.

Gràfic 32: Participants en la darrera assemblea de 2014

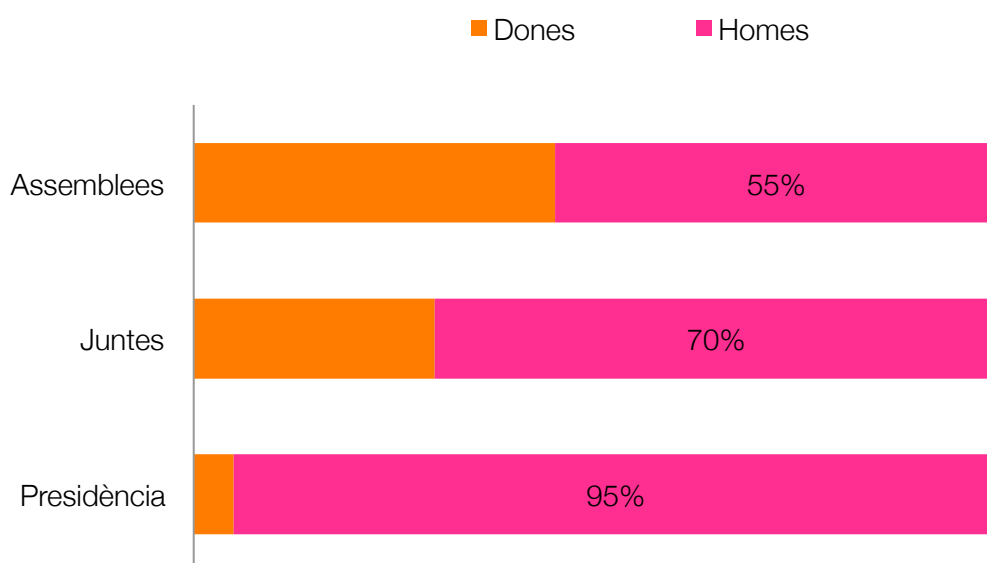
Les juntes estan formades de forma habitual per entre 3 i 7 persones, en concret el 47% del total. El 30% estan formades per entre 8 i 10 membres i el 12% entre 11 i 15. Les juntes formades per entre 16 i 30 representen el 10% del total i aquelles que superen les 30 persones l'1%.

Gràfic 33: Composició de les juntes

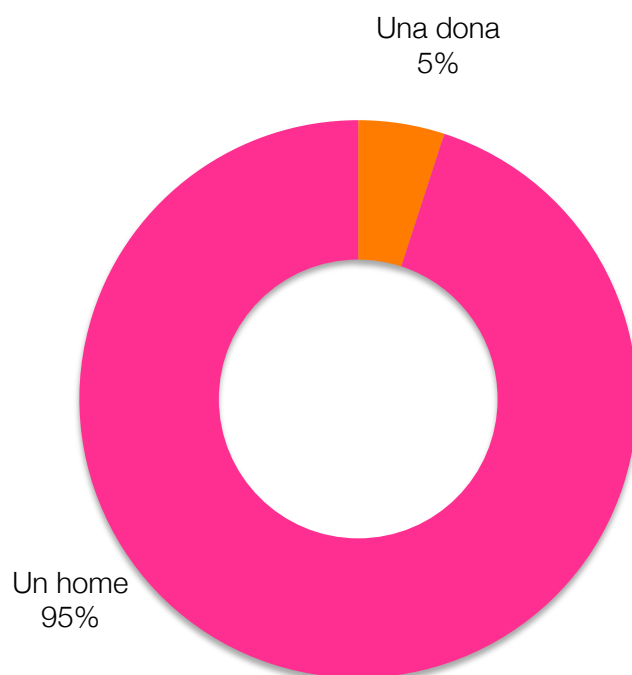

La participació de dones i homes varia en assemblees, juntes i en el càrrec de presidència. S'observa una tendència a l'equilibri en la participació que oscil·la dins d'una forquilla d'entre el 40%-60% en el cas de les assemblees. La proporció en el cas de les juntes s'esbiaixa cap als homes. Pel que fa als càrrecs de presidència, el 5% l'ocupen dones i el 95% homes.

Gràfic 34:

Gràfic 35: El càrrec de presidència l'ocupa...

*“Desafortunadament mai
aconseguim motivar a les nenes i
noies”*

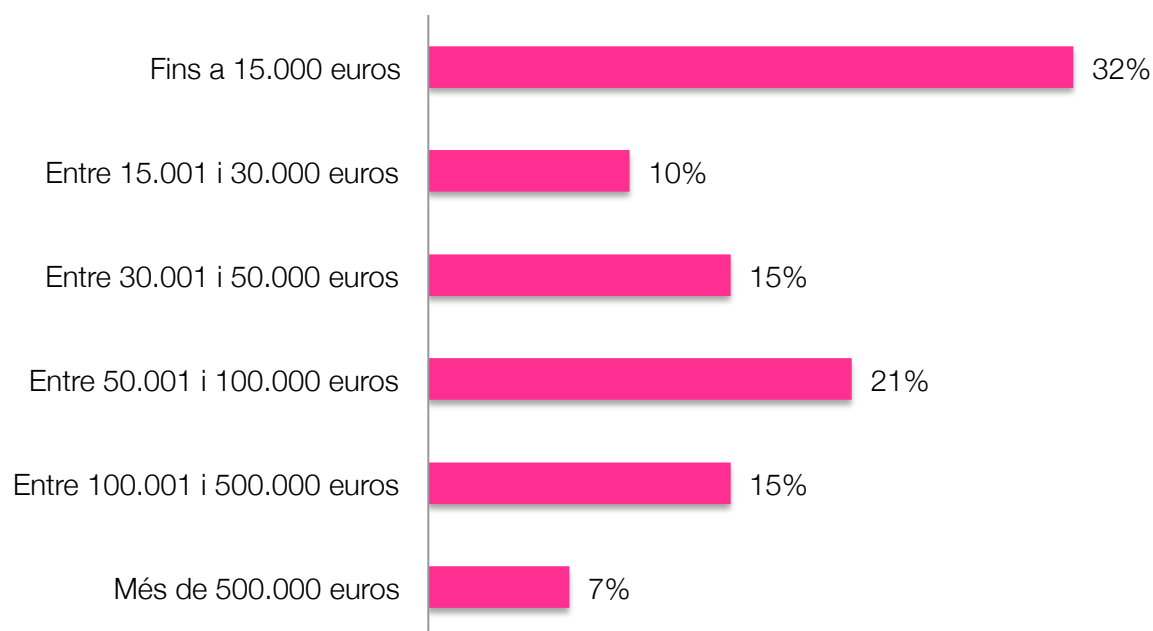
Extret de les preguntes obertes

6. Els recursos econòmics

6.1. Volum econòmic

Els recursos econòmics són, de forma general, necessaris per dur a terme les activitats. En 2014 el 32% de les entitats esportives de la ciutat van comptar amb uns ingressos iguals o inferiors als 15.000 euros. Les organitzacions amb entre 15.001 i 30.000 euros d'ingressos a l'any suposen el 10% del total i les que compten amb entre 30.001 i 50.000 el 15%. El 43% de les organitzacions va comptar amb uns ingressos superiors als 50.000 euros.

Gràfic 36: Ingressos reals en 2014

“Actualment no tenim problemes per fer front a les despeses, tot i que si depenem de la subvenció del districte per quadrar el pressupost”

Extret de les preguntes obertes

En el Panoràmic s'analitzen també els ingressos i les despeses de l'any, tant previstos com reals. Donat que hi ha diferències segons la grandària de les entitats, aquestes s'organitzen en tres grups segons el seu volum econòmic (corresponents als quartils) i s'anomenen petites les entitats amb el 25% dels ingressos inferiors, mitjanes les que compten amb fins al 50% i grans les que se situen en el 75%. Els resultats obtinguts mostren com els ingressos previstos són superiors als reals en el cas de les entitats petites i canvien de tendència pel cas de les entitats mitjanes i grans.

Taula 2: Ingressos i despeses previstos i reals segons grandària de les entitats

	Ingressos previstos	Ingressos reals	Despeses previstes	Despeses reals
Entitat petita	11.898 €	10.692 €	10.000 €	8.750 €
Entitat mitjana	40.913 €	41.992 €	41.825 €	40.581 €
Entitat gran	90.000 €	90.765 €	90.000 €	87.635 €

Els resultats econòmics de l'exercici 2014, és a dir, la diferència entre els ingressos i les despeses reals, mostren com és lògic petites desviacions. Aquestes són positives en el cas de les entitats petites, mentre que en el cas de les entitats mitjanes i grans la desviació és reduïda (del 3%).

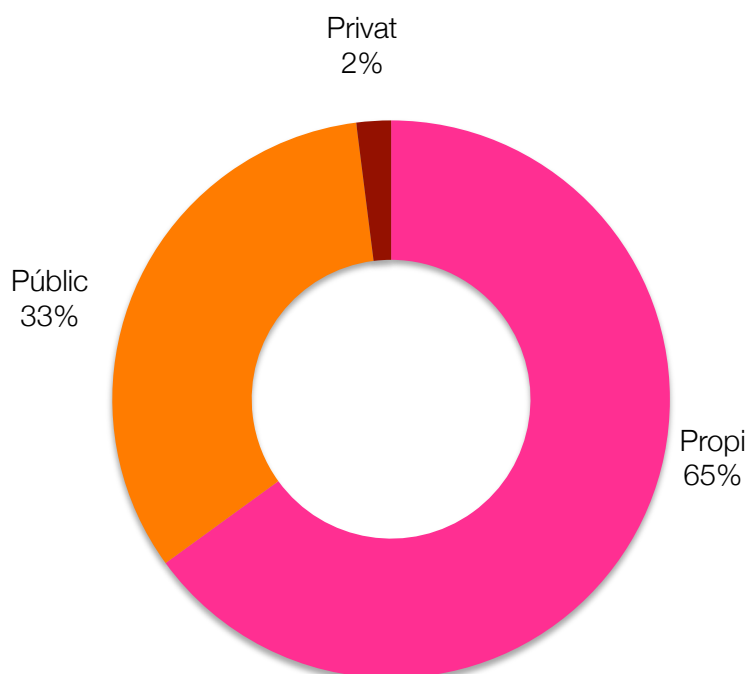
Taula 3: Resultat de l'exercici i desviació entre ingressos i despeses reals en 2014 segons grandària

	Ingressos reals	Despeses reals	Resultat de l'exercici	Desviació
Entitat petita	10.692 €	8.750 €	+1.942 €	+18%
Entitat mitjana	41.992 €	40.581 €	+800 €	+3%
Entitat gran	90.765 €	87.635 €	+1.411 €	+3%

6.2. Fonts de finançament

De forma general, la principal font de finançament són els recursos propis, els quals van representar el 65% del volum econòmic de 2014. Les fonts provinents de les administracions públiques suposen el 33% del volum total i el 2% restant correspon al finançament privat. En l'anàlisi detallada de la procedència de les fonts s'observen diferències en relació a l'any anterior, sobretot pel que fa a les quotes de les persones associades, que han passat de representar un 28% a representar el 39% del pressupost.

Gràfic 37: Ingressos per fonts de procedència en les associacions de base

Públic 33% en 2014

Ajuntament de Barcelona	7%
Diputació de Barcelona	3%
Generalitat de Catalunya	23%
Altres	-%

Privat 2% en 2014

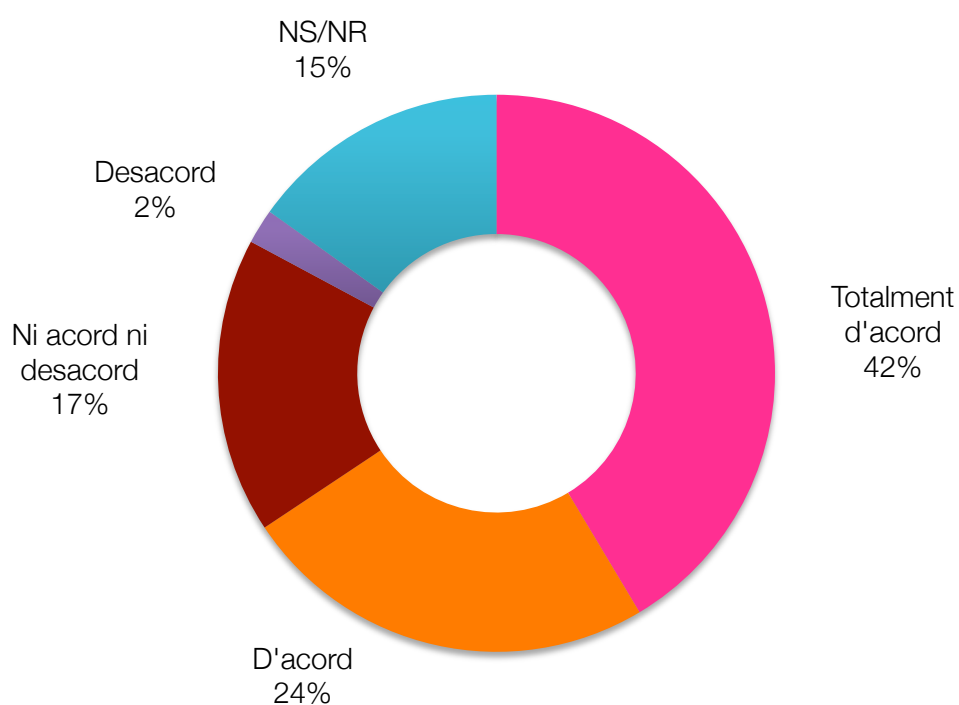
Donacions individuals	1%
Empreses	-%
Fundacions i obres socials	1%
Altres	-%

Propi 65% en 2014

Quota d'associat/da	38%
Prestació de serveis	14%
Accions puntuals	11%
Altres	1%

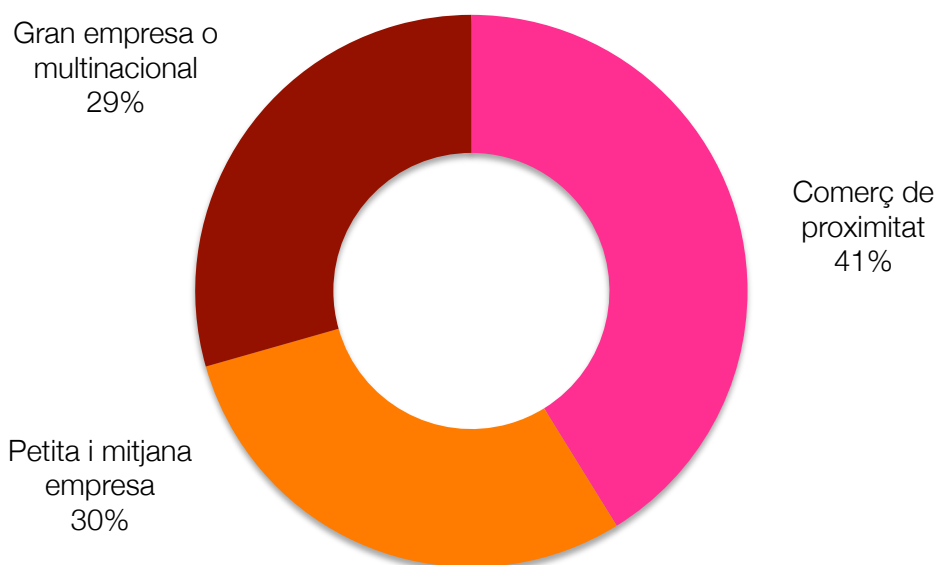
La convocatòria general de subvencions per a projectes, activitats i serveis de districte i de ciutat de l'any 2015 de l'Ajuntament de Barcelona es va avançar en el calendari. Per tal d'avaluar si aquest avançament s'ha valorat positivament per les associacions i, per tant, es considera extrapolable a convocatòries d'altres administracions, s'ha preguntat al respecte. Els resultats indiquen que el 66% de les organitzacions esportives valora positivament el calendari, per contra el 2% ho valora negativament i el 32% no es posiciona o no contesta.

Gràfic 38: Grau d'acord amb l'afirmació: "El calendari de la convocatòria de subvencions de l'Ajuntament de Barcelona 2015 s'hauria d'aplicar a d'altres AAPP"

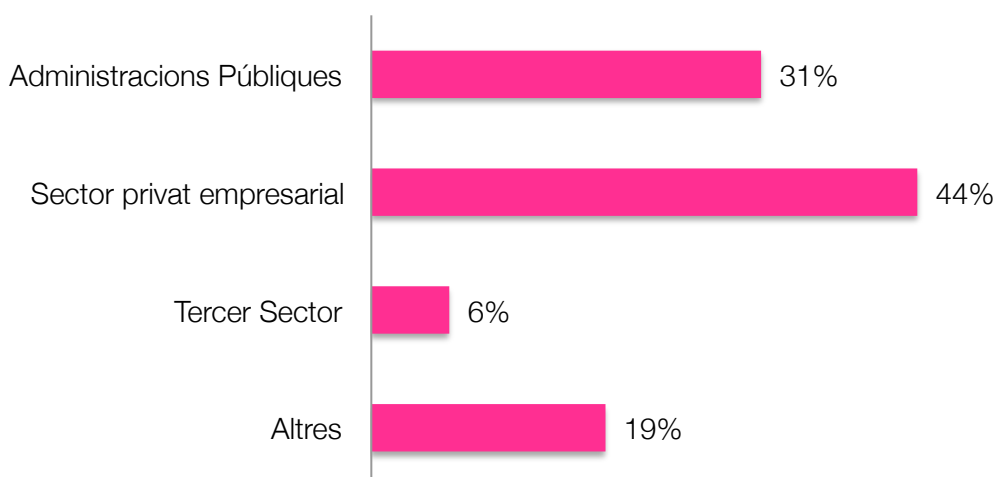
En el cas de les associacions que perceben finançament privat d'empreses mercantils s'ha preguntat pel seu tipus. El 41% de les organitzacions assenyalen comptar amb col·laboracions econòmiques del comerç de proximitat, el 30% de la petita i mitjana empresa i el 29% de la gran empresa –o multinacional-. Sembla que es dona un equilibri entre totes tres procedències.

Gràfic 39: Procedència del finançament privat d'empreses

Les associacions sovint reben aportacions en espècie, és a dir, béns o serveis no monetaris. El 26% de les entitats esportives participants en el Panoràmic reben aportacions en espècies. L'anàlisi de la seva procedència indica que el 31% rep des de les administracions públiques, el 44% de l'empresa privada i el 6% d'entitats del tercer sector, és a dir, des del mateix món no lucratiu. A més, el 19% rep aportacions no monetàries per part d'altres agents que en la seva majoria són persones individuals.

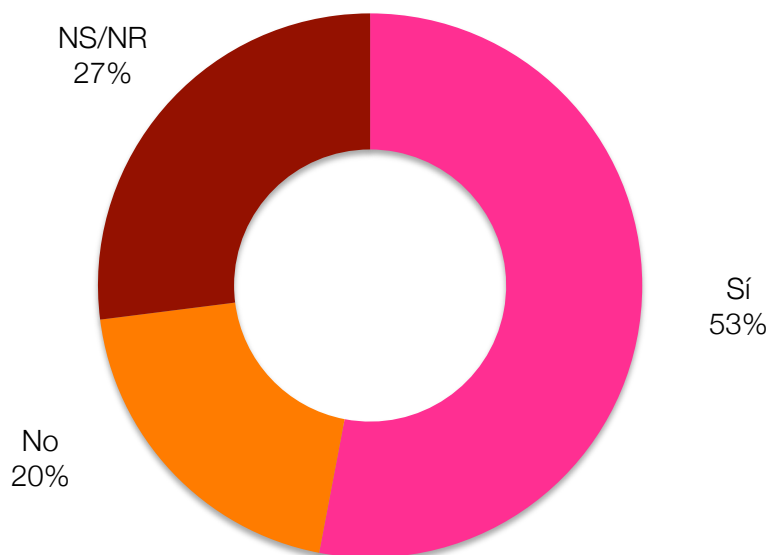
Gràfic 40: Percentatge d'associacions que reben aportacions en espècie segons la procedència

6.3. Fiscalitat i transparència

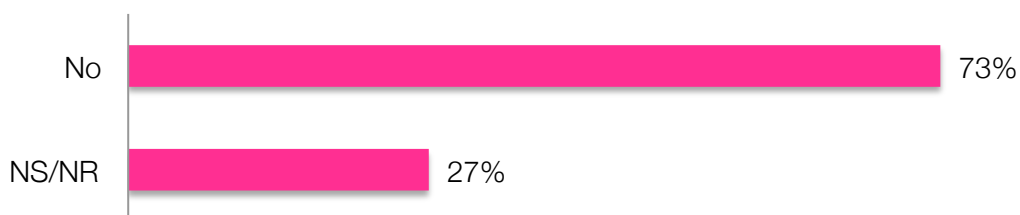
Les entitats sense afany de lucre des de l'any 2013 es troben automàticament exemptes del pagament de l'IVA sempre que aconsegueixen uns requisits bàsics - com són el no tenir afany de lucre i la gratuïtat del càrrec de presidència-. El 53% de les entitats esportives de la ciutat afirmen trobar-se acollides a l'exempció del pagament de l'IVA, mentre que el 20% no hi compta i el 27% ho desconeix.

Gràfic 41: Associacions amb exempció d'IVA

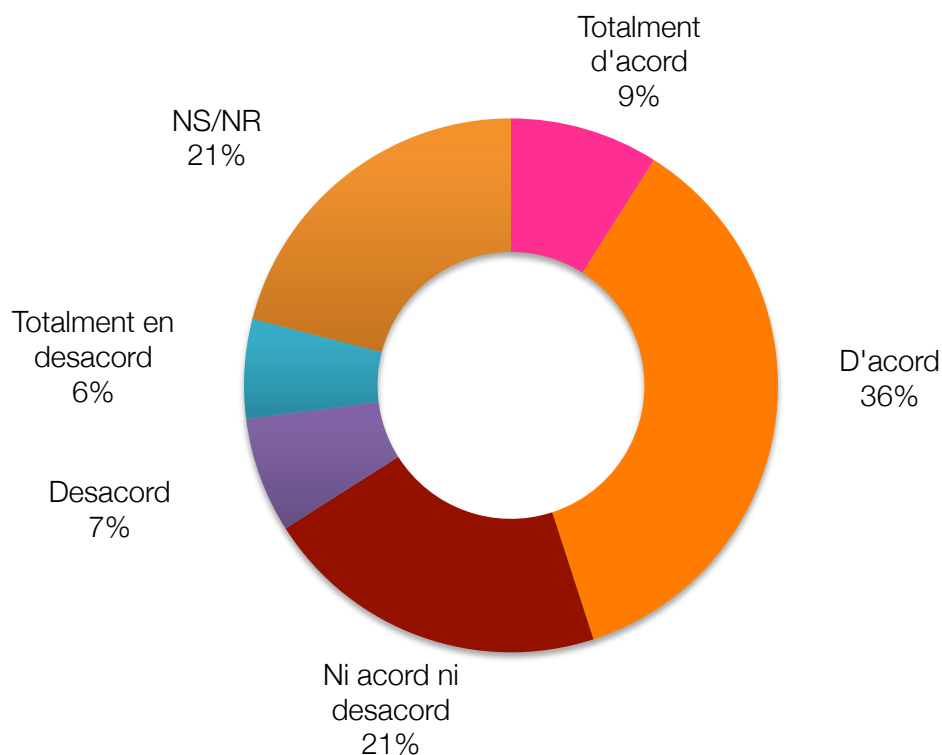
Donats els possibles efectes desfavorables que pot provocar l'exempció de l'IVA, s'ha preguntat a les organitzacions si la situació actual –sigui d'exempció o no- és la desitjada o, al contrari, el vol canviar en el futur. Els resultats mostren que les entitats prefereixen mantenir la seva situació respecte a aquest impost.

Gràfic 42: La vostra associació s'està plantejant canviar la seva situació respecte l'exempció de l'IVA?

En poc temps s'han desenvolupat dues lleis de transparència, una estatal i altra catalana. Les entitats que compten amb finançament públic, dins d'uns barems, han d'acomplir una sèrie d'obligacions en relació a la publicació de dades econòmiques. Sembla que aquest marc legal es troba alineat amb els mateixos valors del sector. S'ha volgut preguntar si aquest pot contribuir a la millora de la transparència. Els resultats mostren que el 42% no es posiciona. El 45% considera que ha contribuït positivament i el 13% negativament.

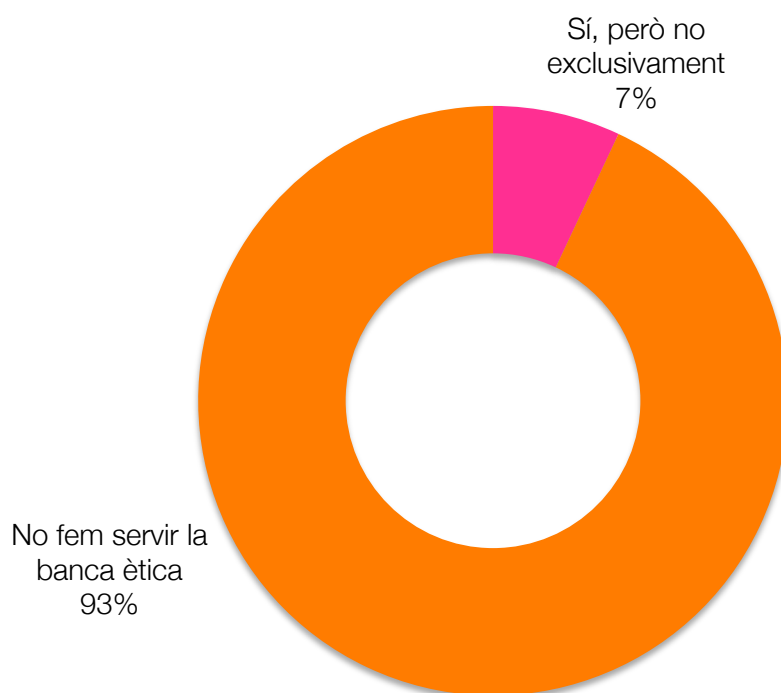
Gràfic 43: Grau d'acord amb l'afirmació: La llei de transparència que va entrar en vigor el passat mes de desembre de 2014 està contribuint a millorar la rendició de comptes i la transparència de la nostra entitat

6.4. Banca ètica

La banca ètica està formada per un conjunt d'entitats financeres que prioritzen principis com la solidaritat, la cooperació i la sostenibilitat per sobre de la rendibilitat. En els darrers anys s'ha estès el seu us en el conjunt de la societat. El 7% de les entitats esportives afirma que la fan servir en la gestió dels recursos de l'organització, combinant-la amb altres tipus d'entitats bancàries. Quan es dóna aquesta situació, el més freqüent és que es gestionin fins al 51% i el 75% dels recursos a través de la banca ètica.

Gràfic 44: Utilització la banca ètica per a la gestió dels recursos econòmics de l'associació

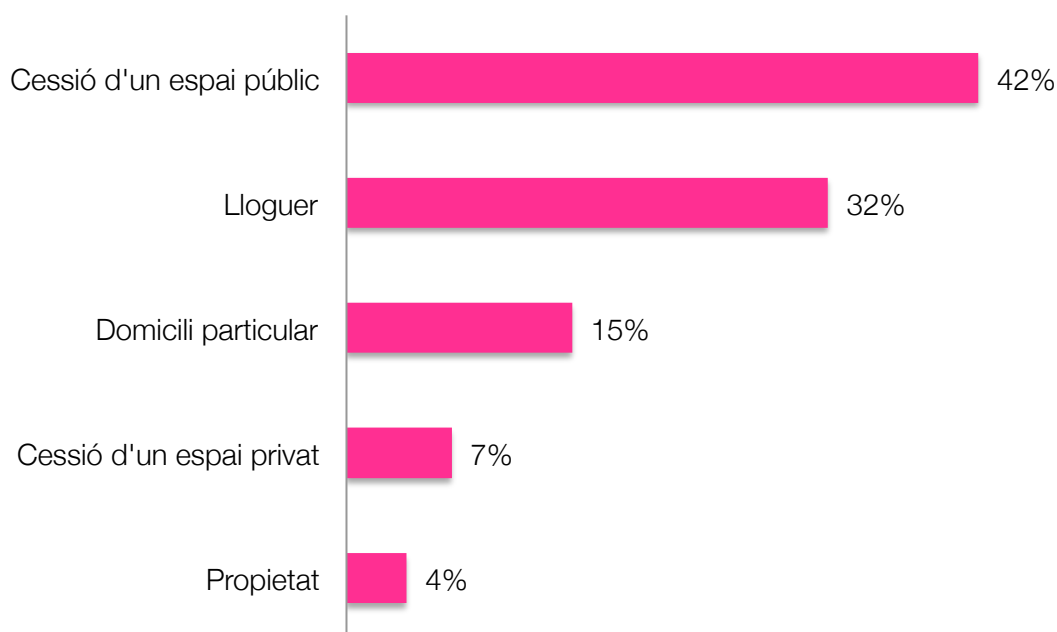

7. Espais i equipaments

Els espais i equipaments són un dels recursos fonamentals en la vida de les entitats. En molts casos són necessaris per al desenvolupament de les activitats esportives, i són també espais de visibilitat i de relació. Al II Congrés d'Associacions de Barcelona es van establir com un eix de treball estratègic a partir de tres línies: facilitar l'ús democràtic de l'espai públic, aconseguir la gestió cívica d'equipaments i afavorir l'adquisició i el manteniment del patrimoni associatiu.

Un dels primers indicadors que s'analitza en aquest bloc és la situació de la seu actual, qüestió que es complementa amb una pregunta sobre l'opció desitjada. La cessió d'un espai públic és l'opció més freqüent amb un 42% dels casos. Aquest tipus de cessió pública es pot donar bàsicament sota tres models: cessió d'espai dins d'un equipament, cessió per a la gestió d'un equipament i cessió d'un local propietat de l'administració. A més, el 32% de les entitats esportives de la ciutat afirmen tenir la seva seu en lloguer i el 15% en el domicili particular d'alguna persona membre de l'entitat. El 7% compta amb un espai cedit per una entitat privada i el 4% té la seu en propietat.

Gràfic 45: Situació de la seu actual

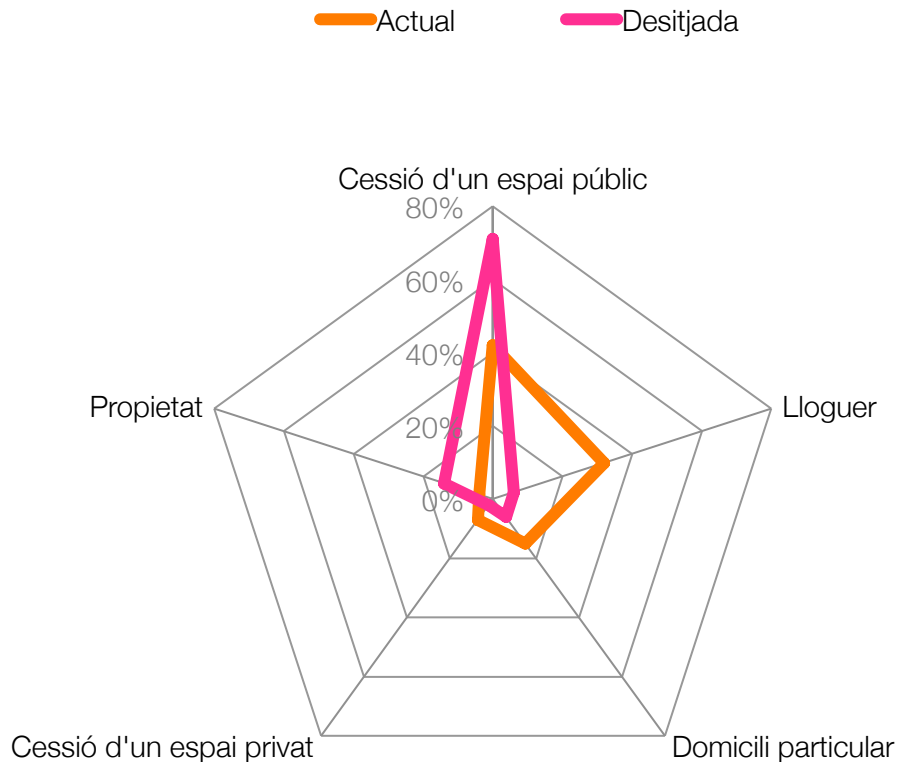

Taula 4: Comparativa de la situació actual de la seu

	Entitats esportives	Conjunt d'associacions de la ciutat
Cessió d'un espai públic	42%	35%
Lloguer	32%	26%
Domicili particular	15%	11%
Cessió d'un espai privat	7%	15%
Propietat	4%	8%
Total	100%	100%

Pel que fa a l'opció desitjada, s'observa que pel 71% de les entitats participants en el Panoràmic la cessió d'un espai públic és la preferida. En segon lloc s'hi troba la propietat de l'espai, amb el 14% dels casos.

Gràfic 46:

Pel que fa al ús dels equipaments públics de la ciutat per a la realització d'activitats –no considerant l'espai de la seu- els resultats del Panoràmic indiquen que de forma majoritària es fan servir equipaments adreçats a la pràctica de l'esport. Així, camps d'esports, poliesportius, pavellons i centres esportius municipals són equipaments especialment mencionats per les entitats. En paral·lel, donat que determinats espais públics oberts com ara les platges, poden ser llocs idonis per determinades pràctiques esportives, les mateixes entitats els han considerat dins dels equipaments públics dels que en fan ús.

Núvol 2: Equipaments públics emprats per les associacions –la mida de les paraules correspon a la freqüència de repetició-.

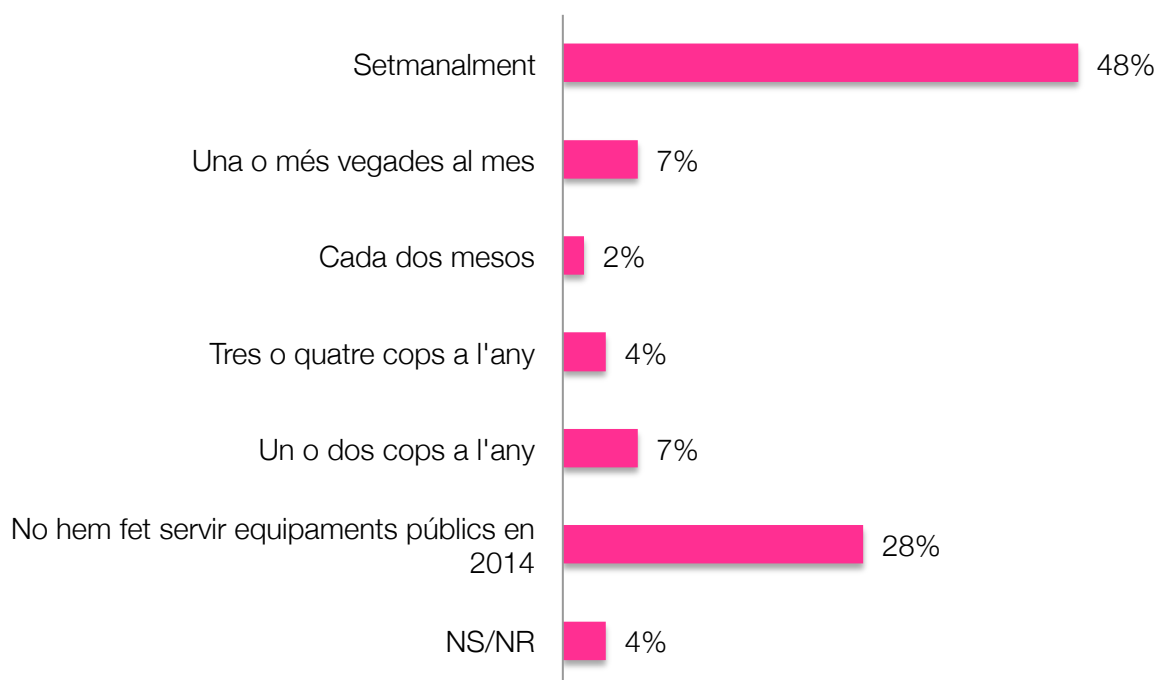
Pavelló
CEM Pistes
Platja Sala
Poliesportiu
Parcs
Camp d'esports

Pel que fa a la freqüència d'ús d'aquests espais s'observa una concentració en els usos habituals ja que el 48% afirma fer-los servir setmanalment. D'altra banda, el 28% manifesta no haver-los fet servir durant el 2014 (any de referència d'aquest estudi). En conjunt, el 68% d'entitats els fan servir com a mínim un cop a l'any.

*“Som usuaris diaris
d'un CEM per la
pràctica diària de la
nostra activitat”*

*Extret de les preguntes
obertes*

Gràfic 47: Freqüència d'ús dels equipaments públics de la ciutat

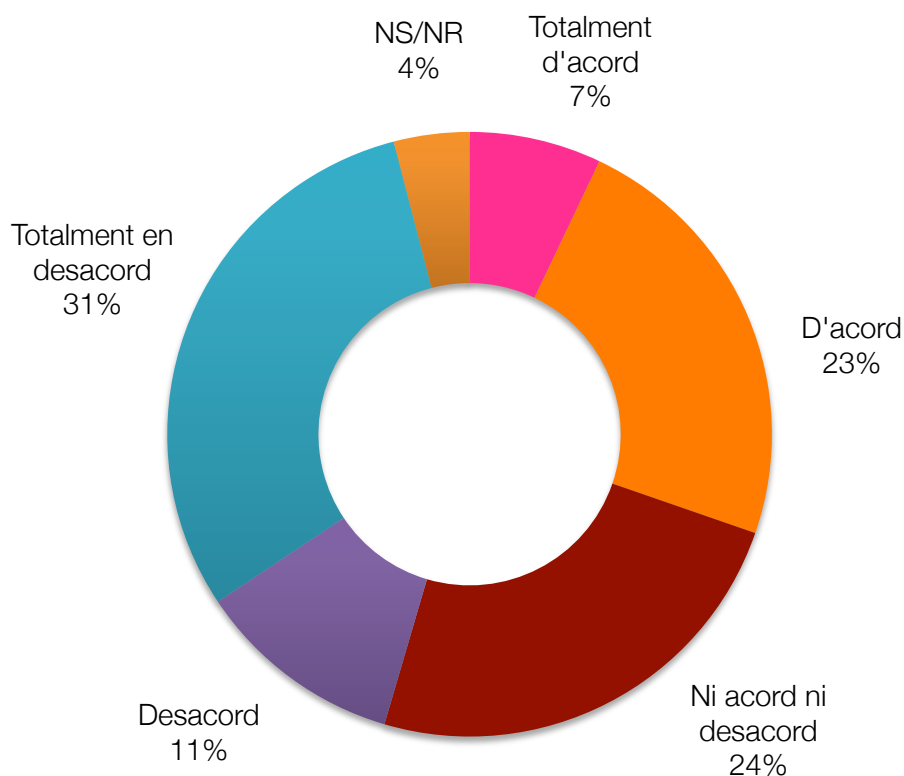

“El fet de no disposar sempre del mateix equipament genera inseguretat, provisionalitat,... pensem que és una bona opció disposar d'equipaments privats alternatius per cobrir el dèficit d'equipaments públics”

Extret de les preguntes obertes

Un element recollit en el Panoràmic fa referència al grau de satisfacció d'els espais i equipaments dels quals es disposen. El 57% afirma estar satisfeta amb aquests, el 23% no es posiciona i el 20% afirma estar insatisfeta.

Gràfic 48: Grau d'acord amb l'afirmació: "La nostra associació està satisfeta amb els espais / equipaments / instal·lacions que utilitza o dels quals disposa"

"L'ús dels equipaments esportius municipals hauria de ser gratuït per a les entitats homologades per l'Ajuntament per tal que desenvolupin programes de promoció esportiva i d'aprenentatge i d'entrenament-competició"

Extret de les preguntes obertes

"Tenim el pavelló molt lluny, és car i tenim equips que juguen en ell però que no poden entrenar en aquest espai per qüestions econòmiques. Molts nens i joves no poden desplaçar-se per animar als nostres equips quan juguem com a locals"

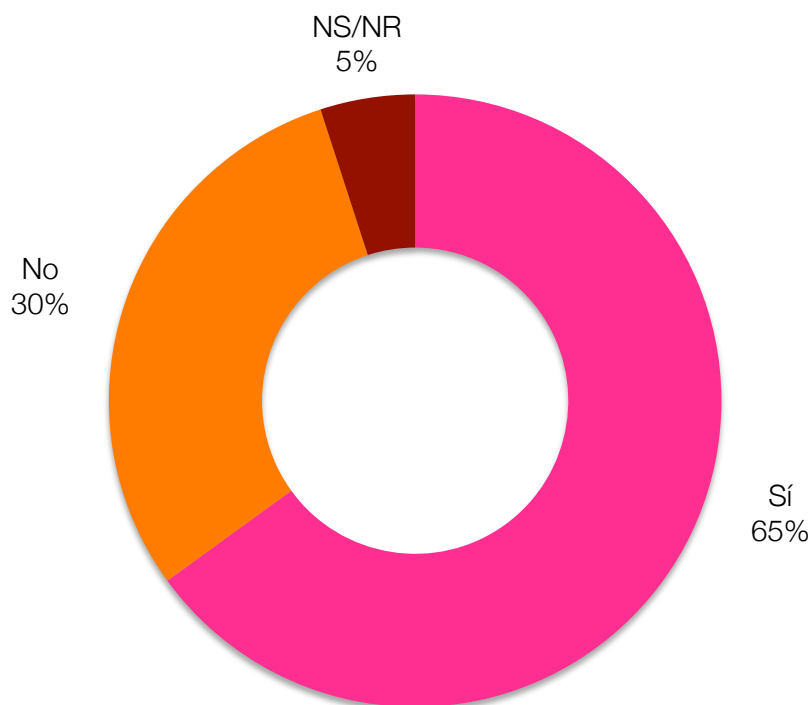
Extret de les preguntes obertes

“L'esport habitual de les escoles de la zona és el patinatge i no disposem ni d'un pavelló per a poder-lo dur a terme”

Extret de les preguntes obertes

Atès que l'activitat esportiva es troba condicionada a l'ús d'equipaments per a la seva pràctica, sembla que els equipaments públics de referència de la ciutat són diferents als del conjunt de l'associacionisme. Un indicador que reforça aquesta idea és el coneixement del Centre de serveis a les associacions Torre Jussana per part de les entitats esportives i la seva comparació amb les xifres globals de la ciutat. Els resultats mostren que entre les entitats esportives el coneixement sobre el servei és 12 punts inferior.

Gràfic 49: Coneixeu el Centre de serveis a les associacions Torre Jussana?

Centre de serveis a les associacions Torre Jussana

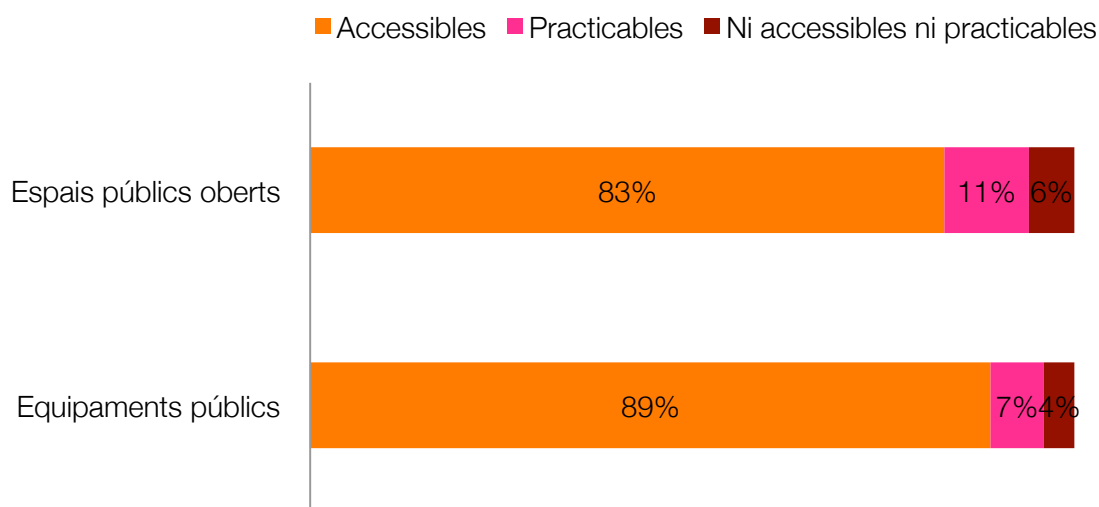
El centre té per missió afavorir el desenvolupament associatiu mitjançant l'oferiment de serveis i recursos que responguin a les necessitats del sector, treballant en la seva promoció, dinamització i enfortiment per tal d'ampliar la seva incidència ciutadana i política.

Taula 5: Comparativa en el coneixement del Centre de serveis a les associacions Torre Jussana

	Entitats esportives	Conjunt d'entitats de la ciutat
Sí	65%	77%
No	30%	15%
NS/NR	5%	8%
Total	100%	100%

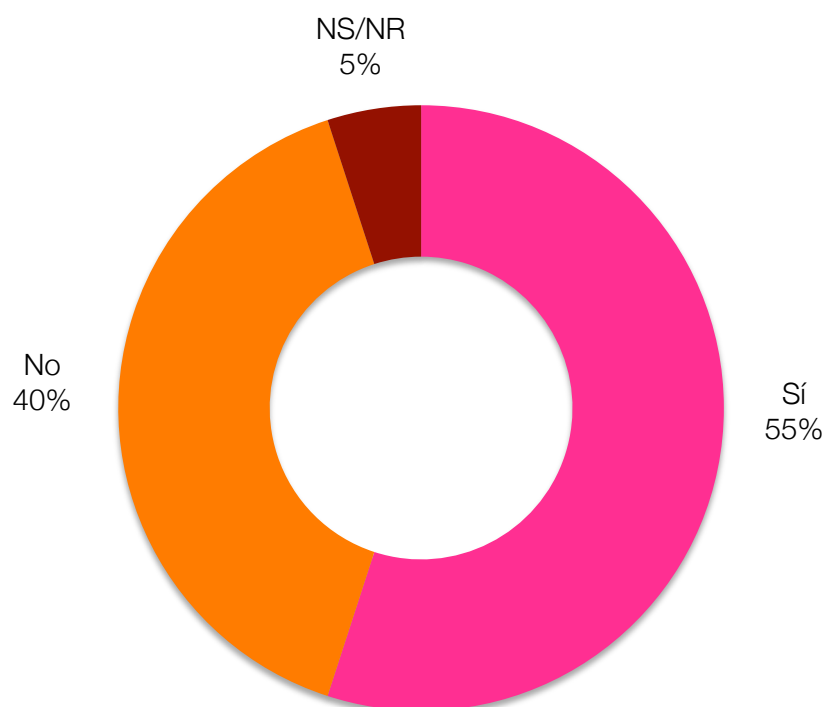
Per tal de garantir la participació de tots els col·lectius, els espais i equipaments públics han de ser accessibles per a tothom. Les persones amb dificultats en la mobilitat, com pot ser la gent gran o les persones amb discapacitat física, aquelles que porten cotxets de nadons, etc. poden trobar dificultats per al desenvolupament d'activitats en els carrers i places. La percepció del 83% de les entitats és que els espais públics oberts són accessibles per a totes les persones, l'11% considera que són practicables, és a dir, que compten amb adaptacions puntuals i/o es poden fer servir amb ajuda de terceres persones i el 6% afirma que no són ni accessibles ni practicables. Pel que fa als equipaments els resultats mostren com el 89% de les entitats els considera accessibles.

Gràfic 50: Percepció en l'accessibilitat dels espais i equipaments públics que fan servir les entitats habitualment

A l'hora de realitzar activitats en espais públics oberts, les entitats han de fer la corresponent demanda al consistori. El 55% de les associacions participants en el Panoràmic afirmen haver-la realitzat durant el 2014 i la seva valoració mitjana és d'un 6,6 sobre 10 pel que fa a l'agilitat, eficàcia i desenvolupament de la gestió per part de l'Ajuntament de Barcelona.

Gràfic 51: Associacions que han demanat en 2014 a l'Ajuntament de Barcelona l'ordre de sol·licitud per realitzar activitats en espais oberts

8. Reptes de futur

8.1. Prioritats expressades per les associacions

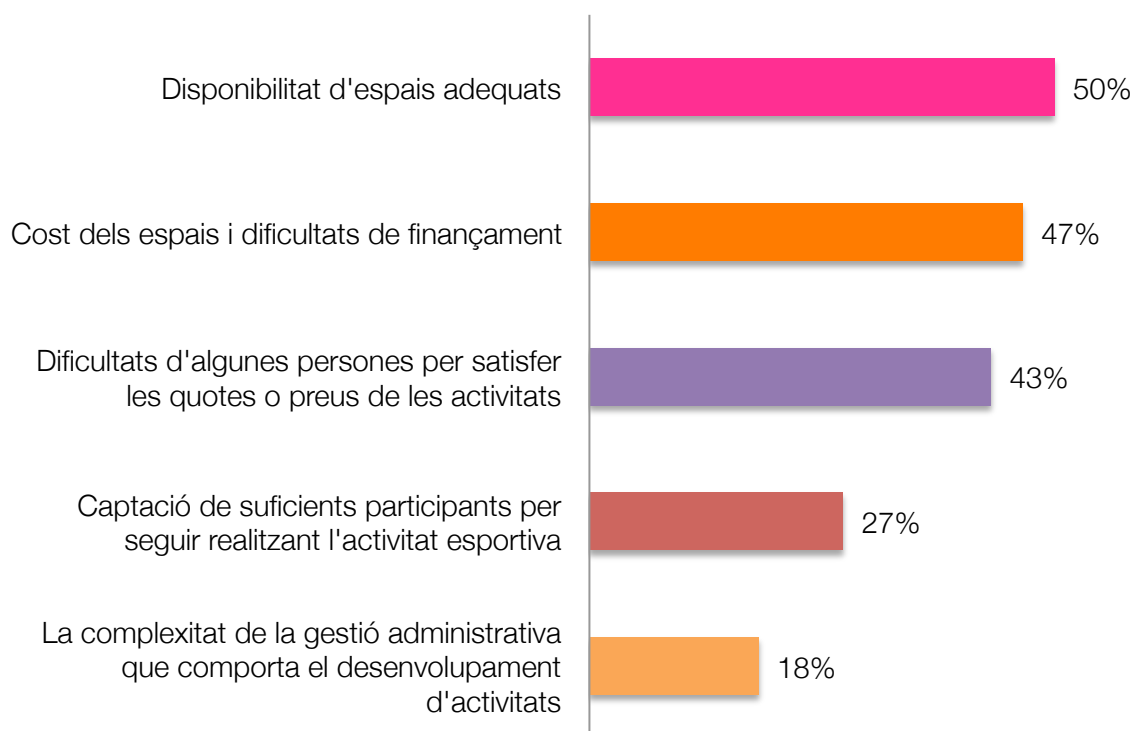
Les associacions treballen en la seva millora continua per tal d'augmentar la seva capacitat de transformació. S'ha preguntat quines són les prioritats en el dia a dia de les entitats. Per recollir la informació s'han sintetitzat els reptes expressats per les associacions en l'edició del Panoràmic 2014. En el qüestionari d'enguany s'ha demanat que s'ordenin per grau de prioritat i s'han afegit, a més, alguns temes d'actualitat. Entre les entitats esportives de la ciutat de Barcelona el tema prioritari sembla estar relacionat amb els espais i locals.

Esquema 1: Prioritats de les entitats esportives en el seu dia a dia

- 1 Disposar d'espais i locals
- 2 Base social
- 3 Diversificar les fonts de finançament
- 4 Millorar la comunicació i la difusió
- 5 Millorar la relació amb les administracions
- 6 Assolir els objectius missionals
- 7 Millorar la gestió interna de l'entitat
- 8 Relleus en el òrgans de govern

Altres temes prioritaris tenen a veure amb l'ampliació i implicació de la base social, la diversificació de fonts de finançament i la millora de la comunicació i la difusió. A aquestes prioritats s'hi poden afegir una sèrie de dificultats en el dia a dia de les entitats esportives que tenen a veure amb l'accés als espais (disponibilitat, gestió i costos) i amb la participació. Els resultats mostren que 1 de cada 2 organitzacions troba dificultats per disposar d'espais adequats. El 47% també troba dificultats en l'accés als espais pels costos associats i el 43% identifica les dificultats per satisfer la quotes o preus de les activitats per part de les persones vinculades.

Gràfic 52: Quins temes relacionats amb les activitats esportives que desenvolupeu us preocupen preferentment? (multi-resposta)

“(Un altre de les nostres prioritats és) millorar el servei de les activitats”

Extret de les preguntes obertes

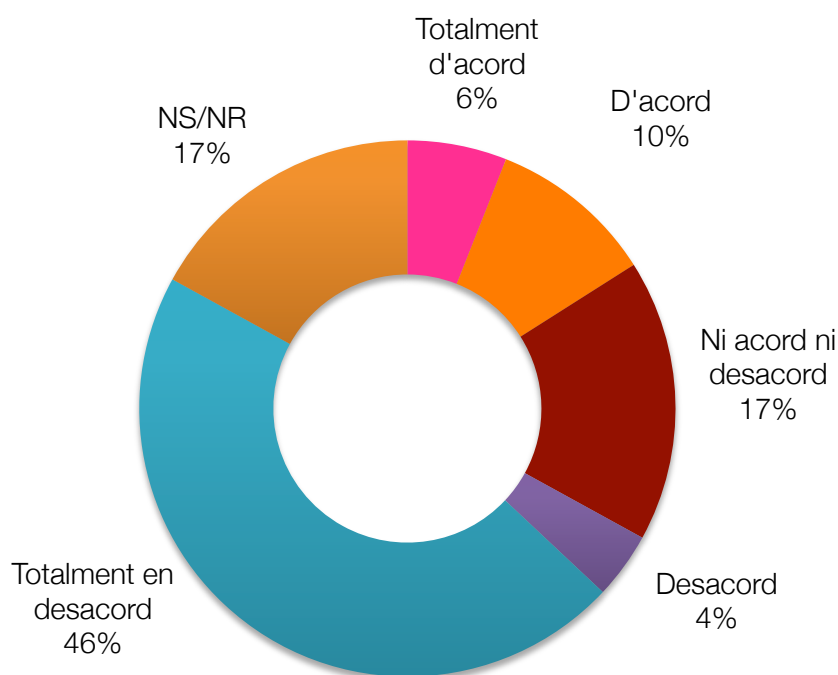
8.2. Reptes expressats per les entitats

De forma semblant als temes prioritaris, s'han sintetitzat aquells reptes del conjunt del sector expressats en l'anterior edició. En el qüestionari d'enguany s'ha demanat que s'endrecin per ordre de prioritats i s'han afegit, a més, algunes temes d'actualitat com són la creació d'una agència de comunicació associativa i un nou model de fiscalitat.

Els resultats assenyalen el treball en xarxa com un repte clar pel futur. L'ampliació i la implicació de la base social és el segon i la millora del treball d'incidència política el tercer. Es tracta de temes que de forma recurrent s'identifiquen com elements de millora en el món no lucratiu. Encara que a diferència del conjunt de l'associacionisme de la ciutat, on el primer repte té a veure amb la base social i la millora de les accions d'incidència ocupa el vuitè lloc, en el cas de les esportives són dos reptes prioritaris.

A partir de les dades d'opinió sembla que aquesta idea es veu reforçada. Al preguntar a les entitats esportives si s'havien realitzat accions d'incidència política amb motiu de les eleccions municipals, el 50% de les associacions afirma no haver-les fet i el 34% no es posiciona.

Gràfic 53: Grau d'acord amb l'afirmació: "La nostra organització ha realitzat accions d'incidència política en el marc del procés d'eleccions municipals de maig de 2015"

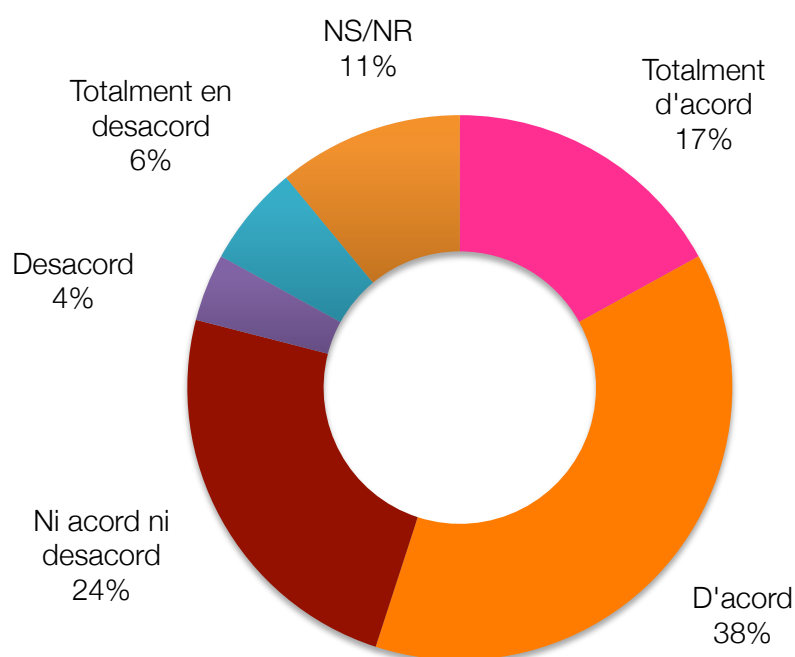

Esquema 2: Reptes del món no lucratiu

- 1 Treball en xarxa i col·laboracions
- 2 Base social
- 3 Millora del treball d'incidència política
- 4 Model propi de fiscalitat
- 5 Creació d'una agència de mecenatge
- 6 Reconeixement social i de les administracions
- 7 Extensió del codi ètic a l'àmbit català
- 8 Creació d'una agència de comunicació associativa
- 9 Consolidar el finançament
- 10 Modificació del reglament d'espectacles públics

El reconeixement social i de les administracions ocupa el quart lloc. Complementa aquesta informació la valoració de les associacions pel que fa a la seva participació en espais trobada municipal. Els resultats indiquen que el 55% els valora com positius. Aquesta xifra és 10 punts inferiors a la del conjunt de l'associacionisme de la ciutat.

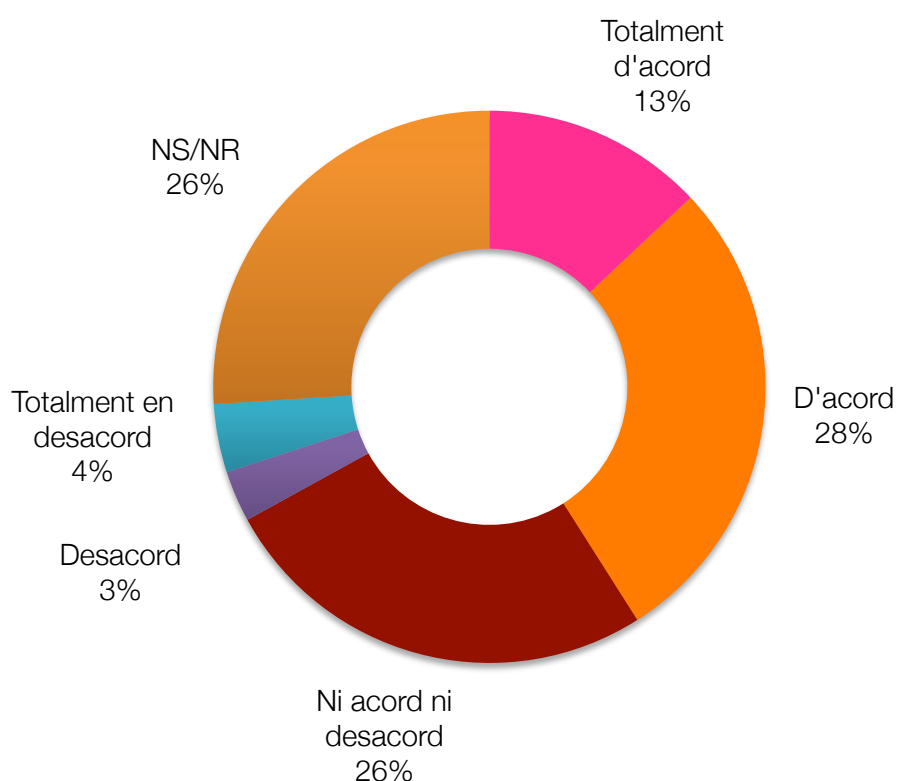
Gràfic 54: Grau d'acord amb l'afirmació: "La nostra organització valora positivament la seva participació en espais de trobada i participació municipal"

El Pla de Suport a les Associacions (2015-2017) aprovat al gener de 2015 pel Consell Municipal d'Associacions de Barcelona s'orienta sobre quatre objectius, alguns d'ells relacionats amb els reptes que han anat sortint i també amb aquesta mateixa publicació. Els objectius es concreten en ampliar el coneixement sobre el teixit associatiu, treballar en la gestió dels equipaments i l'ús de l'espai públic, millora de la comunicació i la participació en els òrgans municipals, i eficiència en el finançament i transparència.

S'ha recollit l'opinió de les entitats esportives pel que fa a aquest pla i la seva contribució per encarar els reptes de futur. En conjunt, es pot parlar de cert desconeixement, ja que el 52% de les entitats no es posiciona al respecte. Amb tot, el 41% considera que el pla serà positiu per avançar amb més fermesa.

Gràfic 55: Grau d'acord amb l'afirmació: "El pla de suport desenvolupat per l'Ajuntament de Barcelona ajudarà a encarar els reptes de futur amb més fermesa"

"La nostra entitat està molt lligada a l'associació de veïns del barri i a la federació a la que pertany"

Extret de les preguntes obertes

9. Annexos

10.1. Fitxa tècnica

Tipus d'estudi

Quantitatiu

Àmbit

Districte de Sant Andreu de la ciutat de Barcelona

Univers

Organitzacions sense afany de lucre i d'iniciativa privada. També entitats i col·lectius sense forma jurídica

Dimensió de la mostra

89

Nivell d'error

Per un nivell de confiança del 95,5% i en situació de màxima indeterminació ($p=q=0,5$) l'error màxim és del $\pm 7,1\%$

Calendari de treball de camp

De setembre a desembre de 2015

Recollida d'informació

Aplicació professional per a la recollida de respostes a través de qüestionari online amb preguntes tancades, obertes i semiobertes. També qüestionari en plantilla de documents i qüestionari breu

Tractament de les dades

Depuració de dades, càlcul i recodificació de variables

Anàlisi

Estadística descriptiva -amb remostreig per bootstrap-, estadística no paramètrica i tècniques de mostreig

Dades de referència

L'any de referència és 2014 donat que és el darrer any tancat en el moment d'iniciar el treball de camp a excepció de la pregunta d'opinió en relació amb la incidència política.

10.2. Entitats impulsores

Coordinació

El Consell d'Associacions de Barcelona (CAB) és la plataforma d'associacions de la ciutat. La seva missió és treballar per al desenvolupament de l'associacionisme i dels seus valors a Barcelona, tot construint un espai de participació, vertebració –territorial i sectorial- i d'interlocució d'organitzacions interessades en l'associacionisme. El CAB ha estat l'impulsor dels dos congressos d'associacionisme celebrats a la ciutat.

Impulsat conjuntament amb:

L'Observatori del Tercer Sector (OTS) és un centre de recerca especialitzat en el tercer sector, independent i sense ànim de lucre, que té per objectiu aprofundir i incrementar el coneixement d'aquest sector i treballar per a la millora del funcionament de les organitzacions no lucratives. L'OTS ha realitzat estudis de referència que han contribuït a la millora del tercer sector i a donar visibilitat social.

La Fundació Francesc Ferrer i Guàrdia és una entitat sense afany de lucre que treballa en els àmbits de la joventut, l'educació, la participació democràtica, la ciutadania i les polítiques públiques en general. Genera coneixement des de la investigació social aplicada, aportant propostes estratègiques i assessoraments a les administracions públiques i a les entitats.

La Fundació Pere Tarrés, amb més de 50 anys d'existència, és una organització no lucrativa d'acció social i educativa, dedicada a la promoció de l'educació en el temps lliure, el voluntariat, la millora de la intervenció social i l'enfortiment del teixit associatiu. Amb el temps la seva acció s'ha ampliat a altres àmbits de l'acció social com ara la formació, la recerca i la gestió.

L'Obra Social "la Caixa" té per missió contribuir al progrés de les persones i la societat amb especial incidència en els col·lectius més vulnerables, ja sigui a través de programes propis, aliances estratègiques o col·laboracions, mitjançant actuacions eficients, innovadores, avaluable i susceptibles de ser transferides a altres entitats.

9.3. Fonts consultades

Corts, S.; Montaña, O.; Torra, R. (2012). *"2n Congrés d'Associacions de Barcelona. Memòria 2010-2011"*. Barcelona: Consell d'Associacions de Barcelona.

Fernández, M.; Vidal, P. (2015). *"Panoràmic de les Associacions de Barcelona 2014. Fotografia d'un compromís amb la ciutat"*. Dossier Barcelona Associacions. 2a època – núm1. Barcelona: Torre Jussana

Llei 25/2015 del 30 de juliol, del voluntariat i del foment de l'associacionisme. DOGC 6930 del 7/8/2015. Recuperat de:
<http://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/6930/1438814.pdf>

Murray, R.; Larry, J. (2005). *"Estadística"*. 3a edició. Mèxic DF: Mc Grau-Hill / Schaum

Obrador del Tercer Sector Ambiental de Catalunya (2015). *"Baròmetre del Tercer Sector Ambiental de Catalunya"*. Recuperat de:
http://www.entitatsambientals.cat/media/repository/2306151014_informebaroime tre2015tsacat.pdf

Torregrossa, M.D. (2013). *"Régimen fiscal de las entidades no lucrativas"*. Recuperat de:
http://www.ens.cat/sites/default/files/regimen_fiscal_de_las_entidades_no_lucrativas.pdf

Trullén, J. (dir). *"Enquesta 2011 Condicions de Vida i Hàbits de la Població Catalana. Resultats Sintètics Barcelona: ciutat, àrea metropolitana, regió metropolitana i província"*. Barcelona: IERMB, Àrea Metropolitana de Barcelona i Diputació de Barcelona

Vidal, P.; Fernández, M. (2013). *"Anuari 2013 del Tercer Sector Social de Catalunya. Document de síntesi"*. Barcelona: Taula d'entitats del Tercer Sector Social i Observatori del Tercer Sector

Agraïments

Gràcies a totes les entitats participants per fer possible aquesta recerca i col·laborar així en l'enfortiment del món no lucratiu. Gràcies també a les federacions implicades en el Panoràmic per donar empenta a la recollida de respostes i per les aportacions en el disseny del qüestionari.

El projecte no hauria estat possible sense el treball dedicat de tot l'equip així com del suport de les institucions i administracions públiques.

Gràcies a tots i totes!

